

82
річниця

**Перша школа
на Мальованці**

Історико-краєзнавчий нарис



М.В.Мельник, Л.В.Філянович, педагогічний колектив загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 1

Перша школа на Мальованці

Історико-краєзнавчий нарис

Випуск 1 Житомир 2002

Історико-краєзнавчий нарис присвячений 82-річниці з часу присвоєння середній школі на Мальованці номера 1.

Автори, на підставах архівних документів та спогадів колишніх вчителів і учнів, висвітлюють найцікавіші сторінки в історії школи, розповідають про її вихованців та педагогів.

Видання розраховане на читачів, які цікавляться історією рідного міста.

Автори, педагогічний і учнівський колективи загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1 щиро вдячні депутату Верховної Ради України Сацюку В. М. за сприяння у виданні першого випуску нарису.

Пісня Житомирської ЗОШ № 1

Слова і мелодія заслуженого вчителя України А. Ф.Шишука

Там, де синь прозора, де шумлять тополі,

*Де спокійно води Кам'янки течуть, Нас чекає завжди наша
рідна школа,*

Звідси простеляється наш життєвий путь.

Приспів: (дварази)

Рідна наша школа, перша наша школа,

Школа на Мальованці - батьківський наш дім.

Ми завжди вертатимем до твого порога,

Ти нас зустрінеш дзвоником шкільним.

*Нас благословлятимеш ти у світ широкий... На Вкраїні милій, в
рідній стороні. Ми тобі клянемося, що не схибим кроком, Бо твої
ми діти, учні ми твої.*

Приспів: (дварази)

Рідна наша школа, перша наша школа,

Школа на Мальованці - батьківський наш дім.

Ми завжди вертатимем до твого порога,

Ти нас зустрінеш дзвоником шкільним.

В РИТМІ ВАЛЬСУ, СПОКІЙНО, ЗАДУШЕВНО

ТАМ, ДЕ СИНЬ ПРО-ЗО - РА, ДЕ ШУМ-ЛЯТЬ ТО -
 ПО - ЛІ, ДЕ СПО - КІЙ - НО ВО - ДИ КОМ'ЯН - ХИ ТЕ -
 ЧУТЬ, НАС ЧЕ КА - Є ЗАВ - ЖДИ НА - ША РІД - НА
 ШКО - ЛА, ЗВІД СИ ПРО - СТЕ - ЛЯ - ЕТЬ - СЯ НАШ ЖИТ -
 ТР - ВИЙ ПУТЬ. РІД - НА НА - ША ШКО - ЛА
 ПЕР - ША НА - ША ШКО - ЛА, ШКО - ЛА НА МА - ЛОВАН -
 ЦІ - БАТЬ - КІВ - СЬКИЙ НАШ ДІМ. МИ ЗАВ - ЖДИ ВЕР -
 ТА - ТИ - МЕМ ДО ГВО - РЮ ПО - РО - ГА, ТИ НАС ЗУ - СТІН -
 ЧА - ТИ - МЕШ ДЗВОН - НИ - КОМ ШКІЛЬ - НИМ.

В

Школа на Мальованці... Що ми знаємо про її славу історію? Хто сів знання, виховував дітей жителів цього мальовничого куточка сучасного Житомира? Пам'ять про це стирається із зміною поколінь. А сучасникам і тим, хто житиме в майбутньому, не тільки цікаво, але й необхідно знати про своє минуле.

То ж в педагогічному колективі загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів № 1, що на Мальованці, давно виникла думка про написання книжки про історію рідної школи. Написанню цієї книги передувала велика пошукова робота колективу школи: вчителів, батьків і учнів. Із цією метою було вивчено архівні матеріали, направлено звернення до старожилів мікрорайону з проханням поділитись своїми спогадами про школу. Щиру подяку автори книги висловлюють учителям - пенсіонерам, які взяли активну участь у підготовці першого видання.

Чудом зберігся документ "Книга Протоколів засідань Педагогического совТЗта Житомирського городского "Пушкинского" вищого начального училища" (старослов'янська вимова). Дана книга передавалась із рук в руки керівниками навчального закладу і дійшла до наших часів. Вона дозволила "зазирнути" в історію школи за період з 1 жовтня 1917 року по 2 квітня 1925 року.

У 80-х роках в школі було відкрито музей трудової і бойової слави, де якоюсь мірою було висвітлено історію школи. Він був обладнаний в одній із класних кімнат. Музей пережив ще два відкриття. Згодом, у зв'язку із збільшенням кількості учнів, його було переведено у невелику кімнату на другому поверсі сучасного будинку школи, і він став називатись "Кімната-музей історії школи". Тут зібрано багато цікавих документів про історію школи. Велику допомогу у створенні музею надали колишній директор школи, підпільник і партизан у роки Великої Вітчизняної війни В.П.Шотницький; ветеран війни, дослідник, почесний учень школи А.А.Карасьов та інші. Гостями шкільного музею були: Євгенія - рідна сестра колишнього учня школи, юного героя - партизана Володі Шарого, Вадим - син колишнього учня школи, керівника підпілля в роки Великої Вітчизняної війни О.Д.Бородія. На базі школи проводилась зустріч партизанів та підпільників.

Дана книга не претендує на досконалий літературний твір. Для деяких читачів вона може здатися "черствою" через велику кількість різних дат, цифр, на які спираються автори. Однак вона буде цікава для тих, хто хоче знати історію рідного краю. Не виключена можливість деяких неточностей. Тому ми звертаємося до читачів з проханням надіслати в школу свої думки про описані в книзі події, інший цікавий матеріал про історію школи, її випускників і тих, хто працював у ній. Будемо за це Вам щиро вдячні. Ми врахуємо ваші зауваження в

4-е Пушкінське вище початкове училище



наступних виданнях.

Починаючи розповідь про школу, не можна не згадати історичного минулого рідного міста, історію місцевості, де вона знаходиться. Історія Житомира і Мальованки тісно пов'язана із річкою Кам'янкою. В ті далекі часи річка була повноводною, в ній водилось багато риби, навколо росли віковічні ліси. В книзі професора, Міністра Центральної Ради та Директорії Івана Фещенка-Чопівського "Хроніка мого життя" згадується, що на початку XIX століття "річка Кам'янка - майже гірського характеру, бо була з кам'янистим, гранітним руслом, шумлива й рвучка". Саме звідси і пішла назва річки. Звичайно, не можна порівняти тодішню річку з сучасною - мілководною і забрудненою розвитком цивілізації.

Саме тут, на правому високому березі річки Кам'янки, там, де вона впадає у Тетерів, виникли перші поселення древлян. Згодом на стрімких кам'янистих берегах річки виростає фортеця, яку наші сучасники назвали Замковою горою. На лівій стороні Кам'янки був густий ліс. Саме тут перші поселенці ходили по здобич, тут почали розробляти землю, щоб прогодувати себе і сім'ю, тут ховали померлих, загиблих воїв, що боронили населення від ворогів, від частих набігів татарів.

Історія свідчить, що ще в XIX столітті на території сучасної Мальованки був великий могильник, який нараховував більше 500 курганів. Курган був не просто земляним насипом,

а досить складною конструктивною будівлею, яка відображала уявлення наших предків про потойбічний світ. Небіжчика ховали в дерев'яній труні на рівні горизонту на спеціально підготовленому майданчику, висипаному чистим промитим річковим піском, ями не викопували. Таким же піском його засипали. Померлого клали головою на захід, що в уявленнях давніх слов'ян символізував день вчорашній, а лицем до сходу сонця, щоб той мав змогу спостерігати народження нового дня. Поруч клали побутові речі, запалювали ритуальне вогнище. Після закінчення ритуалу, коли згасне вогнище, курган вивершували ґрунтом у вигляді конуса і огороджували частоколом. Із часом ці могильники зрівнялись із землею, і на них виникли поселення жителів городища, яке розросталось.

Річка Кам'янка має ще одну цікаву особливість.

Вона розмежує Українське Полісся і Український Лісостеп. Тому Житомир"місто, яке одночасно лежить у двох географічних зонах. "Тут, за словами відомого житомирського дослідника Г. Мокрицького,

- обмінюються результатами своєї праці трудівники лісостепових ланів - хлібороби з поліщуками, які видобувають у лісі багато всілякої здобичі: і звірів, і ягоди, і мед...". Згідно з цим поділом територія Мальованки, що лежить на правому березі річки Кам'янки, відноситься до лісостепу. Переїжджаючи або проходячи По-дольський міст, ми таким чином перетинаємо межу географічної зони.

Старожили пам'ятають, що колись південно-західна частина Житомира поділялась на три основні частини: Мальованку, Павликівку і Закам'янку. Частину сучасної вулиці Черняхівського з прилеглими провулками від Чуднівського мосту до відомого житомирянам магазину "Океан" відносили до Павликівки. Провулки між Кам'янкою та вулицею Піонерською, яку тепер відносять до Мальованки, колись називали Закам'янкою. Частина території, що знаходилась на південь від Піонерської, включаючи сучасну Корбутівку, мала назву Мальованка.

Існує декілька легенд про виникнення назви "Мальованка". Одна із них пов'язана з тим, що на правому березі річки Кам'янки поселенці будували свої помешкання і розмальовували їх. Всі вони були дуже гарні - мальовані. Звідси і назва - Мальованка. Одна із легенд описана у вірші колишнім учнем школи, письменником Євгеном Павленком, автором першого дослівного перекладу "Слово о Польку Ігоревь". За цією легендою, розбійники, які були в лісах на території сучасної Мальованки, вночі напали на купців, котрі везли товари, перебили їх і кров'ю пофарбували місцеву корчму. При сході сонця ця корчма була як намальована. Звідси і пішла назва "Мальованка".

В історико-краєзнавчому нарисі "Середня школа № 32 ім. Калі-новича" відомий краєзнавець Микола Костриця і Руслан Кондра-тюк так описують життя тодішніх жителів: "Колись Мальованка, Павликівка і Закам'янка складала один великий район у південно-західній частині Житомира. Ці передмістя були населені в пере-

важній більшості бідняками і становили різкий контраст із центральною частиною міста. Потрапивши з фешенебельних багатопверхових Великої Бердичівської та Михайлівської або із затишних і розкішних Лермонтовської чи Пушкінської вулиць на Пав-ликівку, можна було подумати, що ти опинився в іншому місті. Замість дворянських особняків на високих фундаментах або багатопверхових "доходних" будинків, тут стояли невеликі, врослі в землю міщанські хатинки, часто-густо криті соломою. Прямі і впорядковані вулиці змінювались кривими неможлими провулками, в плетиві яких сторонній людині, що вперше сюди потрапляла, годі було розібратись. Через хаотичну забудову, вулиці часто закінчувались тупиками біля приватних садиб, щоб через кілька метрів розпочатися знову. Це створювало масу незручностей для павликівських і мальованських жителів. Перед кожним із них щоразу поставала дилема - стрибати через паркан, ризикуючи нарватись на лайку господаря чи собачі зуби, або місити грязюку в обхід за два кілометри, аж попід Мальованським лісом. В сезон дощів дороги на передмісті взагалі ставали непрохідними... Майже на початку ХХ століття вулиці на Павликівці, Мальованці, Закам'янці не мали власних назв. Натомість існували Безіменні провулки, що мали нумерацію від 1-го до 12-и. Жили тут переважно ремісники та дрібні торговці, які займались продажем продукції, вирощеної на власних присадибних ділянках. Були вони різних національностей та віросповідань. Євреї жили поруч з поляками, українці разом з татарами. Співіснували мирно,

без злоби і ненависті один до одного, і навіть вічний спочинок знаходили на спільному Павликівському кладовищі (на його місці тепер територія училища побутового обслуговування).

Сполучення Павликівки з містом завжди було затрудненим, а коли в повінь благоденний міст розмивало водою, то жителі передмістя тижнями залишались відрізненими від цивілізації. Така автономність виробила своєрідний характер у павликівців та мальовчан, основними рисами якого були потяг до незалежності, задиркуватість і дещо зверхнє ставлення до мешканців інших частин Житомира. В свою чергу, міська влада також звертала мало уваги на запити та потреби жителів передмістя, залишаючись глухою до їх прохань про ремонт мосту чи встановлення ліхтаря на головній Андріївській вулиці (так до революції називалася закам'янська частина нинішньої вул. Черняхівського)".

У 1846 році за велінням царя Миколи I було складено генеральний план забудови усіх губернських центрів Росії, в тому числі і Житомира. Цим планом передбачалась і забудова окраїн міста. Район Мальованки починає змінюватись. Будуються нові будинки, вирівнюються вулиці, їм починають присвоювати назви. Історики приписують велику заслугу в розбудові Мальованки гласному міської думи Павлу Петровичу Свінцицькому, який уподобав цю мальовничу місцевість, оселився на ній і вирішив впорядкувати її на власний кошт. Завдяки йому, на Мальованці з'явилась власна пожежна частина, церква, проектувалось будівництво костюлу. Але головною заслугою Павла Петровича було відкриття двох шкіл - церковно-парафіяльної і міністерської. Адже до цього часу переважна більшість мальованських, павликівських та закам'янських дітей не мали змоги здобути бодай початкову освіту.

З іменем П.П.Свінцицького пов'язано початок історії школи. Зараз мало хто знає про цю людину. На Мальованці навіть немає вулиці чи іншої пам'ятки, пов'язаної з його іменем.

У 1898 році по вулиці Старо - Костянтинівській, 3 була побудована міністерська школа. Приміщення включало чотири класні кімнати, учительську і коридор. Дві класні кімнати були поділені зйомною дерев'яною перегородкою і могли використовуватись для проведення масових заходів. Невелика кількість класних кімнат не могла задовільнити потреби дітей жителів Мальованки у здобутті знань. Тому в 1913 році до існуючого приміщення школи зроблено прибудову ще двох класних кімнат. Будівля школи стала нагадувати літеру "Н". У 1914 році над старим приміщенням з фронту побудовано мезонін. Школу відвідували діти Мальованки, Павликівки, Закам'янки, Рудні.

Крім міністерської (земської) школи, поряд було ще три будинки. Поруч по вулиці Старо-Костянтинівській розміщувався-будинок, в якому проживав директор, по вул.

Родзівилівській розташовувались будинки приходської школи і церковний будинок.

У 1917 році Житомир був невеликим провінційним містом, повітом Волинської губернії. В місті проживало менше п'ятої частини жителів повіту Промисловість була розвинута слабо. Переважало гончарство, торгівля, цегляне виробництво, на окраїнах міста - сільське господарство. Ішла перша світова війна. Багато жителів міста були демобілізовані в царську армію. Часто приходили звістки про смерть рідних. Тривала війна розорювала народи царської Росії, що в кінцевому наслідку привело до нестабільності політичної обстановки в царській Росії.

У лютому 1917 року в Росії відбулася демократична революція. Країну очолив Тимчасовий уряд. На місцях створюються ради. В березні цього року в Києві створюється Центральна рада. Заслугою Центральної ради історія приписує розгортання будівництва української школи. Починається корінна ломка царської системи освіти, шукаються нові шляхи для розвитку школи. За короткий час на приватні і громадські кошти засновуються українські школи, училища різних типів (однорічні, дворічні, ремеслені, вищі тощо), гімназії, створюються нові навчальні програми для шкіл.

1 жовтня 1917 року в урочистій обстановці на базі колишнього Пушкінського 2-х класного училища царської школи на Мальованці було відкрито міське Пушкінське вище початкове училище. У зв'язку із відкриттям училища була відправлена благодарна молитва. Прозвучала за творами Т.Г.Шевченка пісня "Заповіт" у виконанні шкільного хору та вірш "До земляків моїх". Інспектором училища (в нашому розумінні директором) було призначено К.А. Каченовського. В училищі було 4 класи. Сюди приймалися діти, які пройшли початкове

навчання в одночасних і двокласних училищах, церковних школах і вміли писати і читати. В приміщенні школи розміщувалось і 3-є однокласне училище, в якому діти навчались грамоті. Із-за неможливості вести заняття одночасно в обох училищах, через нестачу класних кімнат, заняття проводились у дві зміни. Зранку заняття проводились для учнів однокласного училища, а з 14 години - для учнів Пушкінського вищого училища. Уроки тривали по 45 хв., малі перерви - 5 хв., а одна велика - 15 хв. Навчальний рік поділявся на 4 чверті.

Вищим органом самоуправління була Педагогічна рада училища. В її роботі брали участь інспектор училища і вчителі. З січня 1918 року до неї входили батьки. Рада вирішувала кадрові, господарські, фінансові, навчальні питання. Рішення приймались колегіально. Протокол підписували всі члени ради.

В училищі працювали інспектор школи К.А. Каченовський, його дружина А.О. Каченовська, вчителі Е.А. Непадкевич і П.П. Михалевич, законоучитель священник Орест Бичковський. Викладались такі предмети, як російська мова, арифметика, геометрія, алгебра, історія, фізика, географія і природознавство. В тиждень навчальне навантаження для першого класу складало 17 годин, для другого - 18 годин і для третього - 21 годину. Вчителі читали різні предмети. Наприклад, інспектор училища викладав російську мову і фізику, його дружина російську мову і географію, вчитель Е.А. Непадкевич - арифметику, алгебру, геометрію та історію, П.П. Михалевич - арифметику, історію і природознавство. Кожен учитель мав по 16 годин, інспектор училища - 8 годин навчальної діяльності.

Прийом учнів в училище проводився рішенням педагогічної ради. Всього в жовтні 1917 року в 1-3 класи училища було прийнято 113 учнів, в основному учнів 2-х класного училища, на базі якого було відкрито вище училище. Учні переводились в училище без екзаменів.

Фінансування училища здійснювалось міською управою. Школа мала рахунок у Волинській земській касі. Навчання учнів було безкоштовним.

8 грудня 1917 року відбулась педрада, на якій було розглянуто питання про українізацію училища. Були введені уроки української мови, історії і географії України. Першим викладачем української мови і географії України став інспектор училища, а історії України - П.П. Михалевич. Рішенням педради введено вивчення французької і німецької мов. Проте вивчення цих двох мов було для учнів платним. Із зібраної суми платили заробітну плату вчителям французької і німецької мов, які не фінансувались з міського бюджету.

Переведення у наступні класи проводилось диференційовано. Учні, які під час навчального року встигали з усіх предметів, переводились у наступні класи без екзаменів, окремим учням давались завдання і призначалась перевірка з предметів, з яких вони не встигали або пропустили заняття. Велика кількість учнів залишалась на повторне навчання. Заняття закінчувались 28-30 травня. Кожної чверті проводилось засідання педради, на якій виставлялась оцінка за поведінку. Оцінка за поведінку зменшувалась учням за спізнення на уроки, порушення різного роду шкільної дисципліни (розмови на уроці, куріння, перевертання стільців, бійку тощо). Учні, які часто прогулювали уроки, відраховувались зі школи.

Перший прихід у Житомир більшовиків з січня по березень 1918 року вніс певні корективи в роботу школи, але школа продовжувала працювати. Зазнали суттєвих змін навчальні програми з історії, літератури й інших гуманітарних дисциплін, які пропонувалось викладати на основі ідей соціалізму. Було скасовано викладання Закону Божого, але за часів гетьмана цей предмет був реабілітований.

У період гетьманської республіки українізація шкільної справи продовжувалась.

Українською мовою було віддруковано декілька мільйонів підручників, які вільно продавались на ринках і купувались учнями. Спеціальним рішенням від 1 вересня 1918 року педагогічна рада пропонувала учням купувати підручники тільки певних авторів. Наприклад, з української літератури (хрестоматія) пропонувався підручник "Рідні колоски" О.Стешенко, української мови Олени Курило, епітологія для 1-го класу і синтаксис для 2-го класу автора Абраменко, по історії словенської для 3 і 4-х класів автора Семенова та інші.

На початку 1918/19 навчального року в школі уже нараховувалось 147 учнів, з них у 4 класі - 25 учнів. Кількість учителів, рахуючи інспектора школи, збільшилась до 5 чоловік. Навчальне навантаження вчителів складало від 15 до 19 годин в тиждень. У 1 класі в тиждень читалось 18 годин, II - 20 год., III і IV - по 23 години. Було розпочато вивчення малювання і креслення. Крім цього, відводилась одна година на Закон Божий. У неділю і святкові дні вводилось чергування вчителів по черзі в церкві.

У цьому навчальному році Міністерством народної освіти вперше було введено плату за право навчання. Учні змушені були платити по 40 руб за право навчання і 10 руб за вивчення іноземних мов. Учні мали право платити дані кошти частинами. Під час великої перерви для всіх учнів за рахунок коштів міської Думи організовувалось пиття чаю.

Однак не всі учні із бідних сімей могли заплатити за право навчання. Багато з них перестали відвідувати школу. Уже 1 жовтня із школи через невідвідування було виключено 30 учнів. Взагалі було правило, якщо учень пропустив заняття без пояснення місяць, то він

виключався зі школи. 37 найбільш вразливих учнів, які відвідували школу, рішенням педради звільнено від плати за навчання. Звільнялись від плати за право навчання і діти вчителів.

Школа сама складала кошторис, затверджувала його на педагогічній раді. У зв'язку із нестабільністю політичної обстановки, частою зміною влади передбачити кошти на весь навчальний рік було неможливо. Тому кошторис школи складався на три місяці. Згідно з цим кошторисом заробітна плата вчителів і прислуги проводилась із міського бюджету. Кошти учнів за право навчання, пожертвування громадян складали його спеціальний рахунок. Чотири відсотки цієї суми відраховувались як податок до міського бюджету. Решта грошей використовувалась на зміцнення навчально-матеріальної бази школи, канцелярські витрати, на опалення, на оплату праці вчителів німецької і французької мов, за виконання обов'язків бібліотекаря, за виправлення письмових робіт.

На спеціальні кошти в навчальному році було закуплено в приватної особи мікроскоп за 1500 рублів, моделі по фізіології (око, вухо, мозок, серце) і лупу на загальну суму 350 карбованців.

У зв'язку із загостренням криміногенної обстановки в місті, почастишали крадіжки, збройні напади. Було пограбовано і вчителя О.П. Голубовського. Тому шкільною радою йому було надано матеріальну допомогу в сумі 300 рублів.

Опалення приміщень школи в зимовий період проводилось від грубок. Школа забезпечувала безкоштовно дровами вчителів, які проживали в шкільних квартирах. Кошти на опалення виділялись як з міського бюджету, так і зі спеціального рахунку школи. Для заготівлі і привезення в школу дров наймалися жителі Мальованки, яким інспектор школи платив

готівкою. У зв'язку з війною, ціни на всі товари, в тому числі і на дрова, росли. Важкою вида- лась зима в 1918-1919 роках. Дров, заготовлених влітку, не вистачало. Довелось ще чотири рази завозити їх у школу, витративши на це додатково 2415 рублів.

У квітні 1919 року на території Волинської губернії почались бої між військами УНР та більшовицькими військами. Молодь вступала в ряди Української армії. В протоколі № 44 від 6 квітня 1919 року було відзначено, що учні 4 класу Олександр Голубєв, Олекса Добродієв і Павло Загоруйко та учень 2 класу Олександр Корнієв вступили до війська і двоє з них - Добродієв та Корнієв -уже й поранені. Тому педрада взяла до уваги поспіх цих учнів, скрутний теперішній час для навчання та їх вчинок - вступ до війська й ухвалила достроково видати їм документи про закінчення відповідних класів.

21-а єдина трудова школа

Влітку 1919 року владу в Україні захопили більшовики. У липні Раднаркомом УРСР схвалив "Положення про єдину трудову школу Української РСР", за яким у республіці вводилось безплатне навчання і обов'язковість його для всіх дітей віком від 7 до 16 років. Школа перетворювалась в "самообслуговуючу школу - комуну, яка ґрунтується на вільному вихованні".

4 жовтня 1919 року вчителі школи заслухали наказ Комісара по народній освіті про реорганізацію школи. Вона стає 21 -ою єдиною трудовою школою. В цей період у школі разом з інспектором працювало 7 учителів, не вистачало вчителів мистецтва, музики і співів, гімнастики. Змінились підходи до тижневого навантаження вчителів. Учителю платили за час, який включав проведення уроків, підготовку до уроків, виправлення письмових робіт, постановку відповідей учнів (індивідуальна позакласна робота), класне наставництво, роботу в президії, роботу в господарській комісії, роботу в музеї, завідування бібліотекою і видачу книг, участь в роботі шкільної педради, роботу в напівробочі дні, роботу в класних і предметних комісіях, організацію і проведення екскурсій тощо. Згідно з такою тарифікацією вчителі школи мали тижневе навантаження від 30 до 88

годин. Як бачимо, тижневе навантаження деяких вчителів більш як у два рази перевищувало норму робочого часу в наші дні. Вперше для вчителів зводиться надбавка за вислугу років. Кількість уроків у день для учнів не стала перевищувати шести.

Організовується учнівське самоуправління. В обов'язки його входить контроль за шкільною і позашкільною дисципліною учнів і товариська допомога. Ядром такого самоуправління стали класні і шкільний комітети. Для організації і контролю за виконанням рішень учкому із числа його членів вибирається виконавчий комітет. Вибирається представник на педагогічну раду від учкому, тому вона стала називатись шкільною радою. Створюються шкільні комісії: господарсько-фінансова, по ручній праці, по дню вільного навчання, в які входили два вчителі і один учень.

Вперше вводяться уроки ручної праці - рукоділля. Виховання в учнів любові до праці стало повсякденною турботою вчителів. Заготовку дров у лісі для опалення приміщень було доручено виконкому учнів, причому ця робота була розподілена між усіма учнями школи.

Фактично ця робота лягла на плечі батьків.

У штат школи вводиться шкільний лікар, який тарифікується так як вчитель. Ним стає О.А.Курганович. В її обов'язки входить викладання анатомії і фізіології, спостереження над хворими учнями, відвідування їх удома.

Вводиться вільний від занять день - середа. В цей день новий матеріал не пояснюється. Учні можуть прийти на індивідуальні чи групові заняття. Для них організовується драматичний гурток, працює хор.

Школою розглядається питання про важливість музичного і естетичного виховання учнів Мальованки. З цією метою в грудні 1920 року було придбано рояль, а на початку нового року такі струнні інструменти як балалайки і мандоліни. В школі організовується хор, різні вокальні групи, струнний оркестр. Чудовий шкільний хор, підготовлений учителем Венгловським К.О., неодноразово виступав перед учнями і батьками школи.

Організація культурного дозвілля учнів була постійно на контролі педагогічного колективу школи. Як правило, на його організацію виділялись кошти. На них закуплялись необхідні матеріали, костюми учасників вечора. Порядок проведення свята чи вечора затверджувався на шкільній раді. Щорічно на Різдвяні свята проводились вечори відпочинку. Як правило, урочисті події до радянських часів розпочинались із молитви, а закінчувались танцями під гармошку, а з придбанням інструментів - під рояль і струнний оркестр.

У зв'язку з новим загостренням подій на фронтах громадянської війни педагогічна рада школи порушує клопотання перед Губернською комісією про представлення відстрочок від

армії вчителям В.Є.Пурієвичу, А.П.Голубовському та учню Сотнічуку М.А. Потім таке ж клопотання було направлено ще на 9 учнів, які народились у 1902 році.

В цей навчальний рік школа вирішує питання про проведення електричного освітлення в приміщення школи.

Перші відомості про використання електричного освітлення в м. Житомирі відносяться до кінця 1896 року. В цей час шанувальники Житомирського театру почали дивитись його вистави при електричному освітленні, що подавалось від тимчасової пересувної електростанції. Потужність такої установки була невелика. Однак потреба в електричній енергії в місті зростала. Через два роки з допомогою електроенергії в місто стали подавати воду, а у вересні 1899 року було відкрито рух першого житомирського трамвая. З часом у місті будується ряд стаціонарних електростанцій, які працювали на дровах, вугіллі і стали використовуватись для освітлення не тільки нічних вулиць, але і осель житомирян.

У кінці 1910 року на пивзаводі Махачена і Янса на житомирському Поділлі (сучасний ВАТ "Житомирпиво") стала діяти нова електростанція, на якій було встановлено дві динамомашини. Одна з них приводилась в дію паровою машиною, а друга вперше в місті приводилась в дію гідротурбіною, встановленою на греблі, котра була збудована на річці Кам'янка поруч з пивзаводом. Частина осель на Поділлі стали освітлюватись від електростанції пивзаводу. Люди бачили перевагу електричного освітлення над освітленням від газових ламп.

Близькість електростанції від школи, необхідність освітлення класних кімнат в темний період змусили педагогічний колектив школи шукати шляхи для підведення електричного струму в приміщення школи. Вперше це питання було поставлено на шкільній раді 18 жовтня 1919 року. В протоколі його засідання було записано: "Головою шкільної ради збуджено клопотання перед Колміськгоспом про проведення електрики в усі будинки училища. Крім того, внаслідок такої відсутності світла на Мальованці у більшості учнів і вчителів не можуть вестись вечірні заняття. Шкільна рада вирішила просити Наросвіту прийняти розпорядження про проведення електрики в училище". Однак проблема була дуже складною. На проведення електричного освітлення не вистачало коштів. Був великий дефіцит дроту. 16 листопада Рада школи знову розглядає дане питання: "До тих пір, поки електричного освітлення немає, вільної трудової школи не може бути, ніяких зборів учнів проводити не можна. У зв'язку з цим, шкільна рада вирішила застосувати крайні заходи: запросити представників 26-ї єдиної трудової школи і колишнього 13-го училища, вибрати комітет із трьох осіб - Пурієвича, Смелъницької і Сотнічука, запросити спеціаліста, щоб він підрахував, скільки буде коштувати 900 сажнів дроту і тоді звернутись прямо в Комітет Оборони з проханням провести електрику в самому недалекому майбутньому, заявивши, що інакше існувати вільна трудова школа не може".

Через 9 днів шкільна Рада звертається з просьбою до відділу Наросвіти про виділення авансу на проведення електричної енергії. Згідно з підрахунками був складений кошторис на суму 78 тисяч рублів. На дані кошти були закуплені стовпи і дріт.

З допомогою найнятих робітників, учнів і батьків у грудні 1919 року було організоване закопування стовпів. Справа ця була нелегка, бо була зима, міцнішали морози. Для того щоб викопати ями в мерзлій землі, її необхідно було спочатку розігрівати багаттям, довбати ломом і кирками. Але вже до кінця грудня стовпи від пивзаводу через річку Кам'янку були поставлені аж до приміщень школи, на них було протягнуто дріт.

Коштів на будівництво ліній електропередачі, монтажу електропроводки в будинках школи виявилось мало. Замість 10 запланованих лампочок, школа одержала дозвіл на використання ще десяти додаткових лампочок. Кожна лампочка на той час коштувала 1 тисячу рублів. В кошторисі на будівництво лінії електропередачі не були передбачені кошти на оплату будівельникам лінії. Тому школа додатково запросила ще 30 тисяч рублів.

Роботи з монтажу електричної проводки в школі проводили ще до кінця лютого 1920 року. Точної дати, коли в класах загорілися електричні лампочки, немає. Мабуть, це був кінець лютого - початок березня 1920 року. Про це свідчить наступне: 25 лютого шкільна рада "звернулася до техніка, щоб він швидше закінчував роботу, і прохала комісію з електричної станції для прийомки 21 школи в міську сітку електричного світла".

Ще раніше в свою оселю провів світло інспектор училища К.А.Каченовський. Після його раптової смерті 18 січня 1920 року шкільна рада розглядає питання: "Звертаючи увагу на те, що покійний К.А.Каченовський майже не користувався електричним освітленням, яке провів у шкільний будинок за власні кошти, а вдова його А.Ф.Каченовська знаходиться тепер в дуже скрутному становищі, шкільна Рада ухвалила звернутись до шкільного Підвідділу Наросвіти з проханням повернути вдові покійного Каченовського А.Ф.Каченовській ті гроші в сумі (11700 крб.) одинадцять тисяч сімсот карбованців, які були витрачені на провідку електричного світла".

Протокол А.Ф.
 1920 року 14 червня Шкільна Рада 34-ї школи ухвалила рішення про передачу дітей з 34-ї школи до 1-ї школи. Шкільна Рада 34-ї школи ухвалила рішення про передачу дітей з 34-ї школи до 1-ї школи. Шкільна Рада 34-ї школи ухвалила рішення про передачу дітей з 34-ї школи до 1-ї школи.

Завідуючим школою і головою шкільної ради став В.О.Пурієвич, в школі працювали вчителі Свінцицька Е.С., Савченко Л.С., Олійник С.С., Ненадкевич О.А., Нечай Н.М., Іванова О.В., Са-винський В.Г., Зейдель Е.А. Вперше вводиться преміювання вчителів і служителів (прибиральниць) школи. Премія видавалась: за акуратне ставлення до лекцій, за стаж, за тяжкі умови праці в школі, за кваліфікацію по освіті, за роботу понад норму (проведення екскурсій, клубну (позакласну) роботу, за завідування бібліотекою, за підготовку вечора відпочинку для учнів тощо).

На початку 1921/22 навчального року, у зв'язку із закриттям 34-ї школи і переведенням дітей у 1-шу школу, вперше відкриваються рівнобічні (паралельні) перші і другі класи. Всього в школі стало нараховуватись 10 класів. У флігелі колишньої церковної школи відкривається дитячий садочок, завідуючою якого було призначено Оксану Василівну Іванову.

Згідно прийнятого закону про землю в Україні, розпочинається перерозподіл земель між незаможними селянами і інтелігенцією. Право на одержання землі одержують і вчителі школи. Щорічно за вчителями для обробітку закріплюються ділянки землі, які належали школі по вулицях Троянівській і Старо - Костянтинівській. Вони одержали можливість в умовах розрухи і голоду хоч якимось чином вирішувати продовольчі проблеми.

Розв'язаний більшовиками на початку 20-х років "червоний терор", непродумана хлібна розверстка, несприятливі погодні умови, що призвели до різкого зниження врожаю, викликали голод в Україні. У вересні 1921 року закривається шкільна їдальня, де учні мали можливість хоча б попиту чаю. Голодували не тільки діти, але й вчителі. Трагізм цього періоду видно із протоколу засідання шкільної ради 29 листопада 1921 року, яка ухвалила:

1. Zobov'язати кожного службовця школи дати одного мішка для перевезення продуктів із Ж.П.О. до школи. Ці мішки по розділу продуктів залишаються при школі весь час, поки утримання буде видаватись натурою. Коли службовець залишає посаду в школі, він має право забрати свого мішка.
2. Служителю П.Лукашевичу, який погодився доставляти продукти із Ж.П.О. до школи, платити натурою за пуд по одному фунтові, який вираховується з кожного, відповідно до кількості одержаних продуктів.
3. Перевіряти, коли саме видаватиметься частина платні продуктами, продуктовий ордер повинні всі службовці школи по черзі.
4. Складати й зберігати продукти до розподілу в коридорі помешкання по Старо - Костянтинівській, № 6.
5. Розважувати муку згодились за пропозицією шкільної ради Савченко та Савицький, а всі інші речі розважає той, хто одержуватиме ордер.

Господарська розруха, гіперінфляція грошової одиниці призвели до того, що держава не змогла виконати свої зобов'язання щодо безплатності освіти. В травні 1922 року для учнів школи знову вводиться плата за навчання натурою - "в розмірі 1 пуда хліба". Учні, які не внесли платні за навчання, були виключені зі школи, але вже 31 липня цього року таке рішення було відмінене, тому що практично потрібно було закрити школу. В країні була введена загальна трудова повинність. Вводяться тарифні розряди оплати праці дорослого населення. Діти незаможних батьків та службовців, які одержують заробітну плату нижче 14 розряду, згідно з постанови радянської влади звільнялись від плати за навчання. Згодом всіх учнів школи згідно з інструкції ГубНО було розбито на 6 категорій відносно платні за навчання. В жовтні 1922 року за представленими довідками від плати за навчання було звільнено 111 учнів школи. Решті учнів призначається платня, яка змінюється щомісяця.

У зв'язку з тим, що Мальованка була окраїною міста, тут переважало сільське господарство. Більшість жителів мали земельні ділянки, наділені радянською владою, розводили домашніх тварин і птахів. Діти змалечку привчались до домашньої роботи. Тому початок навчального року в школі був зв'язаний із закінченням сільськогосподарських робіт. Конкретного дня початку навчального року не було. У 1923 році він розпочався тільки 1 жовтня.

У 1922 році був прийнятий "Кодекс законів про народну освіту в УРСР", який закріпив курс на підпорядкування школи ідеологічним настановам більшовицької партії. В школі почали вшановуватись такі радянські свята як День Жовтневої Революції, День Радянської Армії, День Паризької Комуни, проводиться радянська пропаганда серед школярів і місцевого населення, впроваджується вивчення творів В.І.Леніна. Створюються піонерська і комсомольська організації.

Згадує Вигонська (Яковська) Лідія Михайлівна, яка 34 роки пропрацювала в школі на посаді вчителя початкових класів: "Я пригадую цікавий епізод з учнівського життя. Коли я вчилася в 5-му чи 6-му класі, ми мали взяти участь в перейменуванні вулиці Родзівилівської, на розі якої знаходилась наша школа № 1. 1 ось нас вистроїли загонами в святковій піонерській формі. Попереду ішов горніст, барабанщик і прапорonosець. Ми йшли, співали пісні і періодично кричали: "Геть пана Родзівіла! Хай живе вулиця Піонерська!". Це було так захоплююче. Люди вибігали з хат і дивились з цікавістю на нас".

Як свідчать архівні дані, щоб хоч якось наблизити навчання до життя, в 1924 році на уроках праці починає вивчатись гончарне ремесло. Яка була база для його введення і де діти практично вчилися цієї професії, невідомо.

Ще в грудні 1919 року було видано декрет про ліквідацію неписьменності серед населення країни. Ним передбачалося, що все населення віком від 8 до 50 років, що не вміє читати, писати, може вчитись грамоті. Робочий день тих, хто навчався в школах для неписьменних, скорочувався на 2 години із збереженням заробітної плати. В країні створюються клуби і гуртки лікнепів. Такий лікнеп створюється і при першій семирічній школі; його у вечірній час відвідує велика кількість жителів Мальованки.

Школа підтримує тісні стосунки з пожежною частиною, що на Мальованці. В той час вона була не воєнізована. Будинки на Мальованці в основному були дерев'яні, тому тут часто виникали пожежі, багато з них - із-за пустощів дітей. Тому пожежні були частими гостями учнів школи, вчили дітей обережному поводженню з вогнем. В школі створюється загін юних пожежних. Сьомі роковини Жовтневої Революції відзначаються спільним концертом учнів і пожежних в їх клубі, тому що в школі не було ні сцени, ні декорацій, ні стільців. В подальшому школа часто використовувала клуб пожежних для проведення урочистих подій, вечорів" дозвілля.

В подальші роки у зв'язку із збільшенням міського населення кількість учнів у школі продовжує рости. Уже на кінець 1926/27 навчального року тут у 9 класах навчалось 285 учнів. Другі і треті класи мали по одній паралелі. Навчання розпочиналось із 8 років. 42 відсотків учнів платили за навчання. Школа була багатонаціональною. Згідно архівних даних, 81 відсотки учнів школи складали українці, 16 відсотків - поляки, 2 відсотки - росіяни і 1 відсоток - євреї і чехи. В школі працювало 16 вчителів.

В 1926 році в одному з приміщень школи була створена польська школа № 4. В ній учні навчались 4 роки. Навчання велось тільки польською мовою. З 1929 року з третього класу

почалось вивчення української мови. Умови навчання були погані. В одній класній кімнаті вчителька вчила одночасно учнів першого і третього класів, а в другій - другого і четвертого. Учні одного класу виконували письмове завдання, а другого слухали пояснення вчителя з іншого предмета. Хто закінчував чотири класи, продовжував навчання в польській школі № 14, яка знаходилась по вулиці Садовій (тепер вулиця Бориса Тена).

На кінець 1929/30 навчального року в школі нараховувалось 14 класів і навчалось біля 450 учнів. Школа ще навчалась в одну зміну; але всі класні кімнати були зайняті. Тому в подальші навчальні роки навчання починає проводитись у дві зміни.

У 1930 році була прийнята постанова "Про загальне обов'язкове навчання". Цією постановою було започатковане обов'язкове чотирикласне навчання. Учнів початкової школи не мали права виключати зі школи.

В 1932-1933 роках учні і працівники школи пережили важкі роки другого голодомору організованого сталінським режимом в Україні. Хоча наслідки цього голодомору в містах були менш відчутні, але кількість померлого від голоду дорослого і дитячого населення була досить великою. Часто на уроках діти від недоїдання втрачали свідомість. Велика їх кількість перестала відвідувати школу. В опухлих вчителів не вистачало сил проводити уроки.

Напередодні війни в країні відновились репресії. Прокотилась хвиля арештів сільського і міського населення, чистка в більшовицькій партії. Людей тисячами стали заганяти в тюрми. Нормою стали розстріли. Не минула ця доля і працівників школи. Був заарештований завідуючий школою Пурієвич Володимир Єлефратович, засланий до одних із таборів Сибіру, де і помер.

У зв'язку із ростом кількості населення міста починають будуватись нові школи.

В 1936 році на Андріївській вулиці була збудована школа № 32.

1 вересня цього року школа № 1 передала частину дітей 2 - 7-х класів, які жили на Павликівці, новозбудованій школі. Колона святково одягнених піонерів школи зібрались на Мальованському майдані (тепер майдан Декабристів) біля приміщення школи і під звуки



18 випуск неповної середньої школи № 1

горнів і барабанів по Піонерській вулиці пройшла до приміщення школи № 32, де відбувся короткий мітинг, і учні розійшлися по класах.

В кінці 40-х років школа стає восьмирічною. Учні, які бажали продовжити навчання, переводили в 9 клас до 32 школи. Після арешту В.Є.Пурієвича завідувачим школи стає

Богдан.

Завідувачим школи стає Башинський Євген Дмитрович. Напередодні війни школа мала непогану на той час матеріальну базу. Вчителька П.М.Лонінська гордилася тим, що мала чудові таблиці по систематиці рослин, багатий гербарій, препарати внутрішніх органів тварин, скелети тварин. Велику роботу по створенню сучасного кабінету фізики проводив вчитель М.А.Гарбург. Діяла чудова бібліотека, в якій було багато методичних посібників з усіх дисциплін. Школа одержувала методичну, науково політичну літературу, передплачувала різні журнали. Багато дечим школа зобов'язана вчительці О.А.Квашевській, яка зуміла організувати дитячий співочий гурток і гурток маленьких артистів і виховала в них естетичні смаки. На підшефному пивзаводі не раз "вибухав" шкільний співочий колектив гуртка. Велику дослідницьку роботу проводили юннати школи. Зв'язавшись з Московською біологічною станцією, гурток акліматизував багато нових рослин, використавши прислане біологічною станцією насіння. На Житомирській сільськогосподарській виставці юннати першої школи отримали Похвальний лист. Напередодні війни в місті працювало 36 повних і неповних середніх шкіл і 10 шкіл для дорослих. Для нашої молоді працювали кіно, театри, клуби, бібліотеки, стадіони, Палац піонерів.

Школа під час Великої Вітчизняної війни

22 червня 1941 року на світанку перші фашистські бомби впали на залізничну станцію міста Житомира. Почалася Велика Вітчизняна війна. Колишні учні, вчителі школи йшли на прийомні пункти військкомату, одягали військову форму і відправлялись на фронт. Порізному склалася доля цих людей. Частина з них ніколи не повернулася до рідного міста, рідної Мальованки. Перші дні війни були несприятливі для радянських військ. Ворог наступав, і вже 9 липня 1941 року, на 18 день війни, перші мотоциклісти, а потім і танки з'явилися на вулицях і площах нашого міста. В Житомирі встановлювались фашистські порядки. Жителі міста перетворилися в людей "третього гатунку". Їх життя регламентувалося різними наказами і правилами, порушення яких каралося концтаборами або розстрілом. Скрізь висіли таблички "Тільки для німців".

Гітлерівські кати намагались онімечити наш народ, перетворити цвіт нашої країни - молодь у своїх слухняних рабів. Чудову школу № 17 вони перетворили на концентраційний табір, в якій зганяли молодь, щоб відправляти в німецьке рабство. Дошками позабивані вікна, змучені, змарнілі обличчя нещасних, яких спіймали гітлерівці, охорона з озброєних фріців і продажних душ поліцаїв, сльози батьків і рідних, що прийшли попрощатися, конвой для відправки на станцію - ось на що перетворили німці школу.

Німці влаштували на житомирську молодь полювання. Ось як згадує про ці події Вигонська Л.М.: "Влітку 1943 року знову сталася біда. Я попала під облогу. В цей рік відправляли до Німеччини всіх, хто народився в 1925 році. Майже 200 юнаків і дівчат під конвоєм погнали на житомирський вокзал і загнали в товарні вагони. Була страшна спека, дуже хотілося пити, і я стрибнула з вагона з пляшкою, щоб набрати води з крана, який був неподалік. Але фріц загнав мене назад у вагон. Після цього поїзд почав маневрувати, його тричі переганяли з колії на колію. І коли він зупинився, я знову вистрибнула з вагона. Фріц знову побачив мене і загнав у вагон. Поїзд довго стояв. Мене не покидала думка про втечу. Я вирішила переодягнутись в іншу одежу, і мені нарешті вдалося вистрибнути непоміченою, так як фріц сховався за вагон від пекучого сонця. Проводжаючих родичів і друзів було дуже багато, і я сховалась між ними".

З усіх міських шкіл, що діяли перед війною, гітлерівці залишили лише 11. Решта ж була закрита, а їх приміщення використовувались для різних господарських цілей, госпіталів тощо. Наприклад, приміщення школи № 32 ними було перетворено в конюшню, а напередодні визволення міста радянськими військами спалене.

Дозвіл на проведення навчальної діяльності одержала і восьмирічна школа № 1. Школі дозволялося вчити дітей тільки грамоті і рахунку, пропагувати дозволялось тільки культуру третього рейху. Навчання в школі проводилось в дуже тяжких умовах. Життя в умовах окупації ставало з кожним днем все тяжчим і тяжчим. Моральне й матеріальне становище вчителів ставало гіршим. Практично вони не одержували платні і змушені були в позауроч-

ний час йти на фізичну роботу, ставати чорноробочими, сторожами, кур'єрами і двірниками.

Директором школи фашисти залишили Башинського Є.Д.

23 березня 1943 року працівники школи від місцевих патріотів дізнались про намір гітлерівців вивезти на катівні до Німеччини 9 вчителів школи. Вчителі школи розбіглися і поховалися, хто де міг. З цього дня навчання в школі припинилося.

Про нові порядки і свавілля, яке існувало в школі, розповідає випускник школи 1949 року, в минулому вчитель фізичного виховання Нужда Дмитро Іванович: "Тоді нас виховували іншою педагогікою, вже вчили по - іншому. Добре пам'ятаю свого вчителя під час окупації, який бив нас за найменшу провину дубовою лінійкою по руках, плечах, а виводив з класу, тягнучи за вуха обкуреними махоркою пальцями". Звичайно, не всі вчителі були такими, як це описав Дмитро Іванович, серед них були чесні і порядні люди, які всіляко намагались допомогти дітям і їх батькам у той скрутний час.

Жителі Житомира не скорились новим порядкам, розпочали боротьбу за визволення від фашистського рабства. В місті діяли різні підпільні організації і молодіжні групи.

Підпільники слухали радянське радіо, випускали листівки, в яких розповідали правду про фронт, правду про двохрічну мобілізацію молоді для роботи в Німеччині. Звучали заклики саботувати заходи німців, іти в партизани.

Підпільну роботу в місті і області очолив підпільний обком партії, керівниками якого в першому складі були Г.І.Шелушков і колишній учень середньої школи № 1 О.Д.Бородій. Завдяки невтомній роботі підпільних комітетів і організацій, а також великій допомозі місцевого населення, підпільний обком за період своєї діяльності (до 22 травня 1943 року)

сформував і озброїв 16 партизанських загонів і 7 диверсійних груп, у яких налічувалося більше 2300 бійців. Крім того, в інші партизанські загони і з'єднання було направлено понад 12 тисяч чоловік. На рахунку підпільників і партизанів багато диверсійних операцій. Фашистам вдалося вистежити керівників обласного підпілля. Вони були заарештовані і після довгих катувань страчені в лісі недалеко від хутора Довжик. Батьківщина високо відзначила подвиг секретаря підпільного обкому партії Олексія Дем'яновича Бородія - присвоїла йому посмертно звання Героя Радянського Союзу.

Активну участь в підпільній роботі брав і колишній учень школи Шинальський Василь Олександрович.

Напередодні війни закінчив 8 класів першої школи Володя Шарий. Він включився в активну підпільну і партизанську боротьбу проти окупантів. Разом із своєю старшою сестрою Євгенією Володя створив невелику молодіжну групу; яка займалась збором зброї для партизанів, розповсюдженням листівок, агітацією серед жителів міста і села Тетерівки, де проживала його сім'я. Зрадник видав юних патріотів. Хворого, з високою температурою, Володю Шарого після жорстоких катувань 22 грудня 1942 року гестапівські кати повісили на Сінній площі в Житомирі.

Багато вихованців школи воювали на фронтах Великої Вітчизняної війни. Багато з них полягли смертю хоробрих. В архівних матеріалах згадується, що випускник школи Чуждал (ініціали невідомі) став Героєм Радянського Союзу, орденоносцями стали Ольхович В., Ланицький К., Філінович, Васицький. Серед жителів мікрорайону учасниками війни були: Антоневський С.І., Антонов К.Я. (брав участь у звільненні Варшави і Берліна), Іванов А.М.

(воював на Волховському і Ленінградському фронтах, нагороджений орденами Червоного Прапора і Червоної Зірки), Дятел А.М. (брав участь у визволенні Житомира), Ступаков В.О.

(брав участь у визволенні Ровно, Житомира, Варшави), Журавський В.І. (брав участь у

визволенні Житомира), Рачковський Н.А. (брав участь в боях за

Берлін), Поляновський У.І., Смальцер Т.І. (учасник боїв за Варшаву і Берлін), Мілюшкевич П.В., Бородаєвський І.П., Листопад А.Н., Ханін О.І. (звільняв Вінницю, Брест, Прагу, Гейзбург), Казанський М.А. (учасник Білофінської війни, брав участь у звільненні Києва, Житомира і Праги), Миронович А.А. (брав участь у визволенні Житомира і Праги), Яковлев Г.Ф., Данилюк В.С., Царюк А.Г., Зам'ятій Я.І. (брав участь у боях за Мінськ, Варшаву і Берлін), Гудюк Е.І., Акімочкін І.А., Яковенко В.С., Дячков Д.К., Карасюк М.Л., Швець І.П., Стеблянко Н.К., Мірошніченко Я.І., Костюке-вич А.М., Завальський А. (учасник оборони Ленінграда) і багато інших.

У школі в різні часи працювали вчителями багато учасників війни. Серед них: директор школи Плотницький Володимир Петрович, вчитель математики Чугаєвський Станіслав Мефодійович, учасник параду Перемоги в Москві; вчитель математики Кагановський Михайло Юхимович, який в роки війни був командиром батареї, вчитель географії Полубінський Франц Станіславович, вчитель математики Пастернак Михайло Якович, вчитель співів Рахман Наум Борисович, вчитель історії Майборода Михайло Дмитрович, вчитель хімії і біології Зайдербей Волько Шлемович, вчителька російської мови та літератури Наливайко Г.І., яка в роки війни була телефоністкою і начальником радіовузла Севастопольського училища, вчитель історії Острогляд Олена Герасимівна, помічник директора по господарських справах Лук'янчук Антон Феодосійович, заступник директора школи по господарських справах Войтенко Олександр Леонтійович, вчитель фізкультури Кібець Тетяна Йосипівна, вчитель російської мови та літератури Логвіна Анастасія Іванівна, вчитель російської мови та літератури, організатор позакласної роботи, учасник підпільної роботи Безнощук Олена Олексіївна, вчитель англійської мови Ірис Олексій Михайлович,

вчитель музики Немировський Степан Григорович, вчитель початкової військової підготовки

Виноградов Ніл Євсійович і інші.

Нижче наводяться більш широкі розповіді про О.Д.Бородія і Володю Шарого.

Олексій Дем'янович Бородій

В метричній книзі Воздвиженської церкви Житомира за № 5 від 24 січня 1904 року значиться зареєстрованим в сім'ї робітника Дем'яна Михайловича та Ганни Бородіїв народження 15 січня 1904 року сина Олексія . Хрещеними батьками його стали унтер - офіцер Єфим Терентійович Карпов і жінка військового писаря Ольга Федорівна Протасевич. Дату народження Героя вперше встановив почесний учень школи, дослідник історії школи А.А.Кара-сьов.

Раніше датою народження О.Д.Бородія вважався 1902 рік. Чому трапилась така помилка? За думкою краєзнавців М. Костриці і Г. Мокрицького (автори публікацій про О.Д.Бородія



*Сім'я Бородіїв.
Зліва направо – Олексій, Ганна з
маленьким Костею на руках, Дем'ян
Михайлович і Надія*



Бородій Д.М.

посилалися на анкетні дані, документи, власноруч заповнені Олексієм Дем'яновичем) юнак, щоб достроково потрапити на службу в армію, очевидно, приписав собі кілька років. Ось так знайдений документ висвітлив досі невідомий штрих в біографії Героя. Він засвідчив, що Олексій, ще зовсім юним, майже дитиною, вже мав свої цілі, до яких йшов наполегливо.

Невеличкий будиночок на колишній Старо - Костянтинівській вулиці (тепер Островського, 20), де зробив перші кроки майбутній Герой Радянського Союзу, зберігся до наших днів. Звичайний будинок, пов'язаний з долею незвичайної людини.

Тут разом із молодшими братом Костянтином і сестрою Надією пройшли важкі дитячі і



Будинок, в якому проживала сім'я

юнацькі роки Олексія. Змалку був привчений до фізичної праці, як старший допомагав матері доглядати менших брата і сестру.

В скільки років пішов у перший клас - невідомо. Мабуть, це було однокласне чи двокласне училище. З біографії ж ми знаємо, що вже у 1918 році він добровільно пішов у партизанський загін і воював на території Волині проти австро-німецьких окупантів. Коли йшов чотирнадцятий рік, продовжив навчання в Житомирському міському "Пушкінському" вищому училищі. В протоколі № 16 педагогічної ради від 31 серпня 1918 року є запис: "Зарахувати учнями 1-го класу всіх, хто здав вступний екзамен, в кількості 31 людини, а саме: 1. Бородія Олексія Ходити до школи було недалеко. Вчитись було важко, в той скрутний час часто приходилось пропускати уроки, щоб хоч якось допомогти батькам у їх важкій праці. Однак він переходив з класу в клас. В 1920 році у зв'язку з реорганізацією школи в семилітню нормальну трудову школу з 3-го класу був переведений у 7 клас. В цей час у школі навчались в третьому класі брат Костянтин і в другому класі сестра Надя. 1920 рік був для сім'ї Бородіїв дуже важким. В країні назрівала голод. Щоб заробити на кусок хліба, дітям доводилось допомагати батькам: пасти худобу, ходити в ліс по дрова. Особливо часто уроки пропускав Олексій. Невідвіду-



О.Д. Бородій. Знімок 4.04.1925

вання школи значно вплинуло на успішність дітей сім'ї Бородіїв. Рішення шкільної ради від 27 червня 1920 року було категоричним: Костянтин залишений на другий рік в третьому класі, Надія переведена до третього класу при умові, що виконає роботи з арифметики, німецької і української мов, а Олексій залишений на повторний курс у сьомому класі. Костя і

Надія продовжили навчання в школі, а Олексій вирішив більше не навчатись. В автобіографії він пізніше писав, що закінчив початкову школу.

Багато публікацій про О.Д.Бородія вказували, що він в 1919 році був призваний в армію. Насправді записи в книзі протоколів педради свідчать, що до червня 1921 року він навчався в школі. Мабуть, в армію він був призваний після закінчення школи. Волинським, але сили були нерівні, і батальйон змушений був відступити на схід. Олексій Дем'янович завжди виконував найвідповідальніші завдання. Він, наприклад, кілька разів залишався у підрозділах, які прикривали відхід їх полку, оточеного переважаючими силами ворога. Бородій проявляв виняткову сміливість. За це червоноармійці дуже любили свого комісара і готові були іти з ним на найризикованіші завдання.

В Полтавській області в Лохвицькому районі батальйон був оточений переважаючими силами противника. О.Д.Бородій разом із групою червоноармійців вийшов із оточення, але лінія фронту була вже далеко.

Бородій вирішив іти в Київ, де були його жінка і син, але тут його чекала страшна звістка. Його дружина Таїсія відмовилась працювати в госпіталі на німців. В присутності всіх працівників лікарні її розстріляли. Сина, якому було 10 років, врятували чужі люди.

Залишатись в Києві Олексій Дем'янович не міг: не мав необхідних документів. Тоді він разом з сином вирішив перебратись до Житомира, де жили мати і сестра Надія. І ось Житомир. Його важко впізнати. На вулиці немає людей. Будинки зруйновані. А на стінах, загорожах, які ще вціліли, висять накази фашистів і в кожному слові: "забороняється", "тільки для німців".

Через свого старого знайомого по службі В.П.Діденка влаштовується на роботу в заготівельну контору на посаду експедитора райспоживспілки під прізвисьмом Бородіна. Він вільно їздив у межах області, а це давало можливість тримати зв'язок з периферією, зустрічатись з людьми і вивчати їх. Досвід багаторічної роботи в радянському апараті, на господарських посадах допоміг Олексію Дем'яновичу швидко створити підпільну групу, а потім міський підпільний комітет. Слід підкреслити, що Бородій жодного разу не помилився у відборі людей для підпілля.

Колишній підпільник і партизан В.Ю.Рогинський так характеризував О.Д.Бородія: "Олексій Дем'янович був дивною людиною. Він був приємним, скромним, ввічливим. Він дуже уважно вислуховував свого співрозмовника, ніби соромлячись, ставив запитання; якщо він не погоджувався, то висловлювався про це тактовно і обережно. Він був душею нашої групи. Як писала пізніше учасниця нашої підпільної групи Софія Верещак: "Альо-ша був нашим старшим другом, учителем і керівником, але ми ніколи не відчували його зверхності..."

Більше ж усього він учив мене конспірації і взаємовиручки підпільників. Не було жодного завдання і справи, в яких особисто не брав участі Олексій Дем'янович. А як він гарно вмів подобатись людям, які мало не з першої зустрічі вірили йому на все життя".

На квартирі у сестри Бородій познайомився з М.Криворуч-ком, потім з Г.С.Протасевичем, С.І.Першиним та іншими підпільниками. Всі вони очолювали невеликі підпільні групи. В квітні 1942 року О.Д.Бородій об'єднав ці групи, розширив коло надійних людей. Міський підпільний комітет, до складу якого увійшли комуністи О. Д. Бородій, Г. С. Протасевич та В. П. Діден-ко, не тільки керував роботою підпільників в обласному центрі, а й встановив зв'язки з підпільниками Довбишівського, Олевсь-кого, Новоград -Волинського, Баранівського, Черняхівського районів.

Товариші по підпіллю знали Олексія Дем'яновича як людину виняткової мужності і витримки. Він не раз особисто виконував диверсійні операції, розклеював листівки, багато

зробив при створенні підпільного міського комітету та встановленню зв'язків з підпільниками області.

Велику увагу Бородій приділяв розповсюдженню правдивої інформації серед населення. В Житомирі було налагоджено друкування листівок і зведень Совінформбюро. Листівки підпільників кликали чесних людей на боротьбу з фашизмом: "Знищуйте ворожі машини!", "Ідіть у партизани!". Законспірована типографія в Радомишлі в липні 1943 року почала видавати підпільну газету "За Радянську Україну". Її перший номер був присвячений перемозі під Сталінградом.

10 квітня 1943 року в невеличкій кімнаті райспоживспілки зібрались делегати обласної партійної конференції. Вони обгово-

рили питання про перехід підпільників до збройної боротьби. Думка присутніх була єдина: прискорити добування і виготовлення зброї та підбір перевірених людей. Настав час, щоб сформувані об'єднаний обласний партизанський загін.

Наприкінці роботи конференції було обрано новий склад обкому партії. Його секретарями стали Г. І. Шелушков і О. Д. Бородій.

Турбот у секретаря підпільного обкому партії з кожним днем збільшувалось. Тепер йому часто доводилося виїжджати в райони і там інструктувати або передавати директивні вказівки обкому, обмінюватись інформацією про заходи окупаційних властей. Він виїжджає до Яруня і організовує перевезення зброї для об'єднаного партизанського загону, сформованого навесні 1943 року. У Черняхові, Дзержинську він зустрівся з керівниками підпілля і домовився з ними про відправку перевірених людей до загону. Була проведена велика робота з метою, щоб у другій половині травня 1943 року вступити у відкриту боротьбу з гітлерівцями.

Та 10 травня 1943 року трапилося непоправне. Олексія Дем'яновича було заарештовано. Зв'язкова підпільного обкому Клевенсь-ка-Мельниченко, яка працювала разом з О.Д.Бородієм у заготконторі, згадує про це так: "До нашої кімнати зайшов незнайомий чоловік. Він запитав, чи йде машина на Київ. Бородій встав - це був пароль. Вийшли з кімнати, але в коридорі вже чекали гестапівці. На руки Олексія Дем'яновича наділи наручники. Більше його я не бачила".

Разом з О.Д.Бородієм було арештовано багато інших підпільників, в тому числі Г.І.Шелушкова, Г. С. Протасевича. Олексія Дем'яновича було кинуте до десятої камери гестапо. Цементна підлога. Пітьма. Тільки "вовчок" тьмяно світиться.

Катували Олексія Дем'яновича довго. Коли він непритомнів, обливали водою. Приходив до пам'яті - знову гаком підтягували до стелі. І так багато днів. Але він мовчав. І тоді в одну з ночей його вивезли з камери, роздягли, зв'язали колючим дротом руки і разом з іншими в'язнями гестапівської катівні вивезли у ліс, що біля хутора Довжик, і там розстріляли. Батьківщина високо відзначила подвиг секретаря підпільного обкому партії Олексія



Дем'яновича Бородія. Своїм Указом Президія Верховної Ради СРСР від 8 травня 1963 року за видатні заслуги в організації і керівництві Житомирським підпільним обкомом Компартії України, мужність і героїзм, виявлені в боротьбі проти німецько-фашистських загарбників у період Великої Вітчизняної війни 1941 -1945 рр. присвоїла Бородію Олексієві Дем'яновичу звання Героя Радянського Союзу посмертно.

9 травня 1990 року на розі вулиць Бородія і Шевченка відбулось відкриття пам'ятного знака Герою Радянського Союзу, організатору обласного підпілля О. Д. Бородію . На постаменті напис: "Бородій Олексій Дем'янович. 1904-1943 рр. Герой Радянського Союзу , секретар Житомирського підпільного обкому КП(б)У". (Автори пам'ятника скульптор В. Таранченко та архітектор М. Марчук).

На мітингу в честь відкриття пам'ятного знака виступили ветеран війни, колишній директор школи В. П. Плотницький, дослідник А. А. Карасьов. З особливими словами вдячності звернувся до житомирян син О. Д. Бородія, старший викладач академії імені Фрунзе В. О. Бородій за те, що вони бережуть, шанують пам'ять про його батька.

В той же день Вадим Олексійович відвідав середню школу №1. Тут він



В. О. Бородій у Вахта пам'яті
шкільному музеї

зустрівся з вчителями і учнями школи. Побував у шкільному музеї Бойової і Трудової Слави. В книзі відгуків музею він залишив такий напис: "Я дуже зворушений тими славними справами, які ви здійснили, організувавши такий гарний музей. Завжди повинні бути в нашій пам'яті всі ті, хто віддав життя заради нашого щасливого життя. Добро, дружба, добра пам'ять, взаємодопомога завжди переможуть. Учність, дерзайте, вивчайте життя. У вас - наше майбутнє. Великих успіхів вам у навчанні! Товаришуйте, допомагайте один одному. Всього вам найкращого!"

Учні середньої школи № 1 свято бережуть пам'ять про О.Д. Бородія. Перше відкриття кімнати Бойової і трудової Слави імені О.Д.Бородія відбулось 5 травня 1975 року. Велику допомогу в створенні кімнати надав колишній директор школи, секретар підпільного райкому комсомолу В.П.Плотницький, військовий керівник ніколи П.Л.Чорновол, вчитель математики В.В.Першко, колишній голова Богунського комітету ДТСААФ М.І.Кліменко,

ветеран війни А.А.Карасьов. У кімнаті було зібрано багато цікавих матеріалів. Біля входу в кімнату, на шкільному коридорі було обладнано макет вічного вогню

В жовтні 1989 року дану кімнату було переобладнано. Така потреба виникла тому, що потрібно було систематизувати матеріали, якими за останній час поповнилася кімната. В ентузіастів її створення А. А. Карасьова, вчителя П. Л. Чорновола і директора школи М. В. Мельника було чимало цінних знахідок. Поповнилася картотека певними іменами жителів мікрорайону, які загинули в боях за Батьківщину. На окремому стенді з'явилися нові фотографії, фотодокументи. Нові експонати знайшли своє місце також на стендах "Підпільний обком діє", "Партизанський загін імені Чапаєва" та інших. Тут же матеріали зовсім нової тематики - про воїнів - інтернаціоналістів, які навчалися у першій школі.

Часті гості тут - ветерани війни і праці. Характерно, що багато з них зацікавлено допомагають шкільному колективу поповнювати експонатами музейну кімнату. Серед таких - В. П. Плот-ницький, колишній директор школи. Житомирянка Алла Дмитрівна Руднева, яка добре знала сім'ю Бородіїв, передала школі кілька фотографій сім'ї О.Д.Бородія.

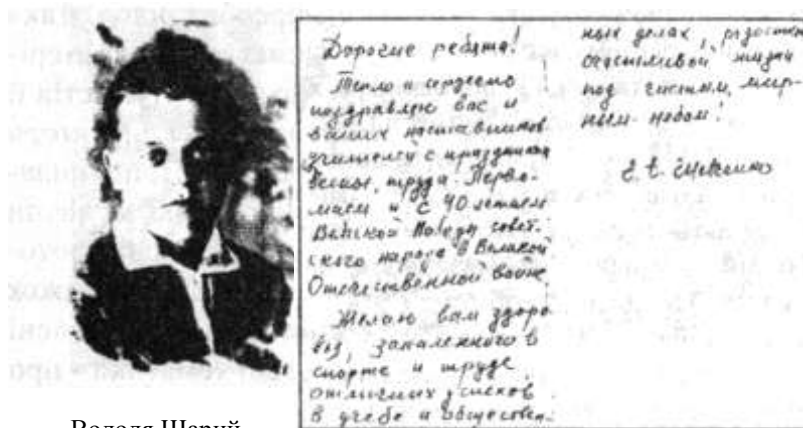
Цінним надбанням дослідницької роботи ветерана війни, учасника боїв з японцями Андрія Антоновича Карасьова стало уточнення дати народження О.Д.Бородія. Йому вдалось дістати особисті речі сім'ї Бородіїв: самовар, кружку, миску, паяльник, патефон та набір платівок до нього.

Довгий час завідувала кімнатою бойової і трудової слави вчителька Є. М. Менчинська, під керівництвом якої працювали екскурсанти, допомагаючи своїм товаришам пізнавати сторінки історії. Тут же проводились уроки мужності, зустрічі з ветеранами війни і праці, цікавими людьми.

Кошти на переоформлення музейної кімнати виділили школі її шефи - колектив взуттєвої фабрики.

Володя Шарий

В музеї школи оформлено стенд і зберігаються інші матеріали про юного підпільника і партизана Володю Шарого.



Володя Шарий

Володя Шарий народився 10 вересня 1925 року в селі Альбі-нівка (тепер Тетерівка), що недалеко від Житомира, в багатодітній сім'ї. Тут у місцевій школі закінчив 4 класи. Своє подальше навчання з вересня 1937 року продовжив у неповній середній школі № 1, що на Мальованці. Щоранку їздив, а бувало і ходив до міста, часто схід сонця зустрічав у дорозі. Вчився добре. Захоплювався читанням художньої літератури. Любив спорт. Умів легко зійтися з однолітками. Допомігав батькам. Мріяв стати капітаном далекого плавання. У шкільному музеї зберігається улюблена книга Володі "Подвиг Челюскінців", яка надихала його на заповітну мрію, і яку під час війни перечитував з друзями, розірвавши її на частини.

Але здійснитись мріям Володі завадила війна. Після окупації рідного села він активно включився в підпільну і партизанську діяльність. Разом із односельцями Михайлом Чорним, Борисом

Катюхою і Альошею Мельником він організовує збір зброї для партизанського загону, розклеює листівки, веде активну пропаганду проти окупаційного режиму. Стає керівником молодіжної підпільної групи. Через старшу сестру Євгенію встановлює зв'язок із підпіллям, з честю виконує завдання керівників підпілля.

Гестапівці натрапили на слід молодих патріотів, і Володя разом з сестрою і друзями були заарештовані. Три з половиною місяці тривали катування. Володя не видав товаришів і, щоб врятувати сестру, взяв всю вину на себе. Всі чотири молоді герої були повішані гестапівцями на Сінному майдані.

Наступні покоління пам'ятають про юних героїв. Їхні подвиги увічнив житомирський письменник Олексій Опанасюк у творах "Четверо вийшли в дорогу" і "Чекайте нас на світанку".

В документах школи збереглися записи, що після війни брати Володі Шарого Володимир і Олег продовжували навчання в школі № 1.

Нижче приводяться спогади рідних і людей, які знали Володю Шарого.

Спогади Шевченко (Шарої) Євгенії Єлісеївни, учасника Великої Вітчизняної війни, ветерана праці..

Дорогі діти, піонери дружини імені Володі Шарого!

Я одержача ваш лист із проханням поділитися спогадами про мого брата, Володю Шарого, юного підпільника, який віддав життя в боротьбі з фашизмом у Великій Вітчизняній війні.

З вдячністю я це роблю.

Володя народився 10 вересня 1925 року в с.Тетерівка Житомирського району, де закінчив 4 класи початкової школи. Потілі продовжував навчання в НСШ № 1 м. Житомира. 7 клас Володя закінчив саме на початку Великої Вітчизняної війни, встиг стати членом союзу молоді. Учився Володя добре, багато читав, добре грав у шахи, був життєрадісним, працьовитим, відповідальним.



С.Є.Шевченко в шкільному музеї

Улюбленими предметами його були: література, історія графія, але займався серйозно усіма предметами. Особливо вився військовою літературою, багато читав морських роз дей. Заповітною мрією Володі було бажання стати капіт далекого плавання.

Війна порушила всі плани і мрії наших радянських люс тому числі і Володі. Родина в нас була велика - дев'ять чоловік. Старший Шарий Василь, у 1941 році закінчив Чернігівське військово-і нерне училище, у званні лейтенанта, командира взводу окрс саперного батальйону воював на Орловсько-Курській дузі, ну в у 1942 році. До початку війни в нашій родині з восьми чс п'ятеро було неповнолітніх, з дітей я залишилась старшон довго не могла бути помічником через поранення руки і ноги осколками снаряда. А батько був інвалідом ще з 1-ї світової війни і хворів на виразку шлунка.

На плечі 15-літнього юнака випали важкі іспити і важка праця. Під час окупації фашисти спалили наш будинок. Родина із 8 чоловік залишилася без даху, без одягу і продуктів. І Володя став першим помічником батьків, працював нарівні з дорослими, щоб вберегти родину від голоду і холоду. Володя не тільки ходив у ліс по гриби, ягоди, але і допомагав батькові на городі, працював у колективному господарстві, підміняв часто хворого батька. Ходив у ліс для заготівлі дров для топки, іноді і для заготівлі будматеріалу, возив молоко з господарства на молокозавод.

Підпільною організацією керував колишній офіцер, комуніст Русначенко Григорій Іванович. Поговоривши зі мною, Русначенко дав завдання: працювати серед молоді і кращих втягувати в підпільну роботу, створювати підпільну групу в с. Тетерівка, збирати і діставати зброю, боєприпаси, зривати плани гітлерівців по набору молоді на каторжні роботи в Німеччину.

Першого я загітувала Володю, і він енергійно взявся за діло. Він був щасливий і вірив, що незабаром стане в ряди партизанів і зі зброєю в руках буде боротися з ворогом.

Знаючи добре хлопців у селі, Володя допомагає створити підпільну комсомольсько-молодіжну групу в с. Тетерівка.

У підпільну групу ввійшли: я, Володя Шарий, Чорний Мишко, Катюха Борис, Мірошник Олексій, Котюк Віктор Іванович, що згодом нас зрадив. Старшим групи Русначенко Г.І. призначив Володю. Через нього здійснювалося керівництво групою, від Володі члени групи одержували завдання. У підпільну групу втягували й інших товаришів, готували молодь для відходу в партизанський загін. Арсенал поповнюють підпільники. За порадою Русначенко Г.І. я влаштувалася на роботу молокоприймальницею у с. Те-терівці. Це дозволило мені

уникнути вивезення в Німеччину і допомогти партизанам продуктами харчування. Здавачам молока дозволялося замість 20л. молока здавати 1 кг сала чи 1 кг олії. І от, якщо приносили сало чи олію ~ я здавачам записувача 20л.

молока, а ці продукти йшли на явочну квартиру для передачі тіш, хто виконував завдання, хто йшов за лінію фронту, для полонених. Кількість молока я заповнювача водою, у результаті фашисти одержували молоко жирністю 1,9; 2,1; 2,3. Володя допомагав мені в роботі на молокопункті: доставляв воду для миття бідонів, доставляв сало й олію в потрібні місця.

Свої походи в ліс і поїздки в місто Житомир Володя вміло поєднає пізніше з виконанням підпільних завдань. З перших днів окупації Володя був повний рішучості боротися з окупантами. Але як? Задуми і вчинки були надзвичайно рішучими, іноді зухвалими, адже за пчечима тільки 15 років. З Володею я не раз говорила, проста бути обережним, обачніш. Почав Володя боротьбу з ворогом зі збору зброї, що зачишалося після відступу наших частин, у лісі ж і ховав її Володя роздобув 7 гвинтівок, більше тисячі патронів, біля 2-х кг толу, 9 гранат Ф-1, станковий кулемет. У пошуках зброї доводилося пірнати під воду. Так, наприклад, станковий кулемет і 2 гвинтівки він дістав із дна Чорного озера в лісі. Усю зброю і боєприпаси ховали в лісі.

Приблизно в серпні-вересні 1942 року в с. Тетерівці розквартирувалася чехословацька частина. Кухня їх була в дворі, де ми жили. Чехословаки ставилися до нас добре, цікавилися, як ми живемо, яке ставлення до військовополонених у Радянському Союзі, які права громадян СРСР. Цікавим співрозмовником і агітатором був Володя. Він багато читав і переказував прочитане словацьким солдатам, розповідав їм про життя радянських людей. У вересні 1941 року на полі біля лісу була знайдена газета "Правда", у якій повідомлялося про перехід нашими військами іранського кордону. Ця газета ще більше надихнула на підривну роботу в тилу ворога. Володя пішов на пошук газет і приніс 31 екземпляр. Декілька газет я дала молодшому брату віднести до молотарки почитати колгоспникам. Кілька газет Володі вдалося покласти у візки і шинелі чехословацьких солдат, а решту він розклав вранці-рано уздовж дороги від Тетерівки до Корбутівки, щоб люди, йдучи в місто, могли підняти і прочитати ці газети.

Але хотілося боротися з ворогом більш інтенсивно, тому всі зусилля направлялися на пошук зв'язку з партизанами, з підпільною організацією. Вдалося зв'язатися з ними тільки в лютому-бе-резні 1942 року за допомогою Шинальського Васця Олександровича, що знав мене по спільному навчанню в школі № 1 м. Жито-мира, тобто школі, у якій ви вчитеся.

За командира Володя виконував доручення зв'язківця, кілька разів виходив у ліс для перевірки наявності, збереження зброї і боєприпасів. У перших числах травня 1942 року для зв'язку з загonom ім. Щорса, який формується, було послано за лінію фронту три чоловіки. Для тих, хто йшов за лінію фронту, Володя на явку приніс 5 гранат, патрони і продукти: сапо, олію.

Наприкінці травня Русначенко Г.І. наказав послати від нашої групи двох підпільників для передачі зброї і боєприпасів для партизанського загону ім. Щорса. Вирішили послати Володю і Борю Катюху. Для виконання завдання Володя бере із собою шинель, плащ-намет, хліб, сало і дві аптечки, передані підпільницею Ковальчук Є.К. Мені дуже добре запам'ятався настрій Володі, здавалося, що він подорослішав, відчувачась підтягнутість, прагнення скоріше стати в ряди партизанів. Як цього чекав Володя!

У цей час наша підпільна група вже має зв'язок з міською підпільною групою, керівник Севенко Ю.С. і підпільним райкомом комсомолу. Від них ми одержували газети, листівки, зміст яких Володя і хлопці передавачи молоді. І от Володя Шарий і Боря Ка-тюха в загоні. Разом з іншими партизанами вони почистили зброю і передали партизанському загону. Загін ім.Щорса почав свій шлях у районі с. Бондарці, Богданівка, Буки.

Становище було дуже складне, навколо каральні загони і фашистські частини. А у Богданівці лісником працював зрадник Яворський, який видавав полонених, партизанів фашистам, стало відомо, що він трьох сам розстріляв. Такий сусід небезпечний.

І Русначенко Г.І., наш командир, вирішив стратити його. На операцію пішов разом із двома партизанами, яких залишив у засідці, а сам підійшов до дверей будинку і постукав.

Відчувши негарне, зрадник відкрив вогонь з автомата, пострілом у двері убив Русначенко Г.І., а сам сховався в підвач, і кулі

партизанів у нього не потрапили. Зрадника судив ревтрибунал після звільнення Житомира, а поки загін залишався без командира. Перестрілка викликала підкріплення каральної частини. Але загін був ще в стадії організації, нечисленним. Поморцев Олександр, який прийняв командування загonom, наказав всім відійти, тому що сили були занадто нерівні. Потім наказав місцевим підпільникам повернутися на місця, а партизанам з числа військово-вополонених наказав йти на приєднання з іншими партизанськими загонами.

Володя з Борею на четверту добу після виконання завдання повернулися додому.

Переступивши поріг, я відразу зрозуміла, що трапилося негарне: на Володі не було обличчя.

Стрільянина в лісі, напад на вірного пса фашистів насторожило гестапівців. Вони почали нищпорити ближніми селами, давши вказівку агентам гестапо знайти непокірних. Але хлопці були стійкими, нічим себе не дали викрити. Тоді одна з місцевих жительок, агент гестапо, із провокаційною метою підійшла до Ко-тюка Віктора Івановичу і запропонувала допомогти йому піти в придуманий нею загін. Це стаю відомо Володі. Він розповів мені. При зустрічі я заборонила Вікторові вступати в контакт із провокатором, він дав слово. Однак через якийсь час Віктор порушив мою заборону і погодився піти у надуманий загін. Увечері 27 серпня 1942 року Віктора заарештували, а під ранок 28 серпня були арештовані я і ще п'ять чоловік, тобто всі, кого він знав.

Біля чотирьох місяців ми сиділи в катівнях гестапо, терпівши голод, холод, побої. Мене викликали на допит сім разів. На всіх допитах я відповідала, що ніякого загону підпільників я не знаю. Це потрібно було, щоб зберегти товаришів. Тоді на очну ставку привели Котюка Віктора. Так мені стопо відомо, хто зрадив нас.

На очній ставці Котюк стверджував, що я його втягнула в підпільну роботу і що познайомила з командиром партизанського загону. Але якщо з залученням він був правий, то з командиром я його не знайомила і за це я вхопилася. Тоді він сказав, що якщо не я, то мій брат знайомив. І ось привели Володю. На все життя я запам'ятала його світлі блакитні очі, непокірливий чуб і обличчя все в темних патьоках. Видно, попало йому чимало.

Ця фатальна зустріч з Володею була останньою.

На питання гестапівців Володя відповів, що сестра і батьки нічого не знали про його підпільні справи, що він був у загоні, і що він знайомив Котюка з командиром.

На питання катів, хто з ним був у загоні, він відповів, що це полонені, котрих він не знає. А знав Володя багато і багатьох. Як старший групи він бував на явочних квартирах: у будиночку Шинальських на Корбутівці, бував у Житомирі у районі ринку, підтримував зв'язок з житомирськими підпільниками. Володі в гестапо виповнилося 17 років. Тримався він непохитно, мужньо, витерпів страшні побої, холод, голод, але не видав товаришів по підпіллі, не видав адреси явочних квартир. Володя зберіг життя не тільки мені, але й іншим товаришам, давши можливість їм продовжувати боротьбу в підпіллі й у партизанських загонах.

Як підпільник, Володя виявив себе винятково вольовим, дисциплінованим, витриманим, сміливим, стійким. Присязі - не видати товариша по зброї - він залишився вірний до кінця. Такими стійкими залишилися і його товариші.

Фашисти жорстоко розправилися з юними підпільниками - Володею і його товаришами по підпільній роботі.

22 грудня 1942 року їх повісили на Сінній площі в м. Житомирі.

У боротьбі з фашистами Володя і його друзі віддали найдорожче - життя.

У травні наша країна і все прогресивне людство святкують 40-річчя Перемоги над найлютішим ворогом людства - над фашизмом.

І добре, що ви, наша зміна, шануєте пам'ять про тих, хто боровся, хто життя віддав в цій суворій боротьбі і завдяки кому ми живемо .вчимося, трудимося сорок років на мирній землі, під мирним небом.

З розповіді батька Володі Шарого.

Володя був п'ятою дитиною в родині. Він народився в 1925 році, коли родина жила в селі Тетерівка. У Тетерівській школі Володя закінчив 4 класи. Потім у 5-8 класах він навчався в середній школі № 1 м. Житомира. Учився він добре. Був гарним спортсменом: у змаганнях з бігу на довгі дистанції займав перші місця.

Коли почалася Велика Вітчизняна війна, Володі йшов 16рік. Він став комсомольцем. До цього часу він закінчив 8-й клас середньої школи № 1. Про зв'язок з партизанами дочки Євгенії і сина Володимира батько догадувався, але діти нічого йому не говорили. Батько і мати дуже тривожилися, коли ввечері йшли з будинку Женя і Володя На питання, де вони були, Володя відповідав: "Ми були в друзів, ви їх знаєте. Ви не турбуйтеся, нічого з нами не буде".

У будинок до Шарого часто вечорами приходили Мишко Чорний, Боря Катюха й Анатолій Мірошник. Вони йшли в темряву і подовгу розмовляли з Володею. Іноді усі разом йшли надовго. Повертався з таких походів Володя втомлений, але радісний.

Одного разу Володі не було три дні. Мати плакала, не могла навіть зварити картоплю для дітей: усе падало з рук. Батько мовчав подавлений горем. Женя умовляю, матір, просина не плакати, говорила, що Володя незабаром повернеться. І вірно, він повернувся задоволений, збуджений і голодний. Він кинувся до матері зі словами: "Мамо, нагодуй чим-небудь".

У ніч на 28 серпня в двері забарабанили прикладами. Батько вийшов відкрити. Діти підхопилися з ліжка. У будинок увірвалися три німці і поліцей. Поліцей наказав, щоб Євгенія і Володя одягалися і йшли з ними. Батько і мати заплакали вголос. Женя і Володя вийшли мовчки. Більше ніколи вже не побачили батьки свого сина.

З листа Віктора Шарого, брата героя-партизана.

Дорогі діти!

Я дуже схвилюваний тим, що ви зацікавилися життям і діячч-ністю мого старшого брата - Володі. З великим бажанням я радий допомогти вам, хоч дуже мало знаю про нього, тому що був я тоді дуже малий: мені було 6 років, коли Володя був страчений.

З дитячих своїх спогадів мені Володя пам'ятається як винятково добрий, сердечний і уважний брат. Родина наша жила у важких матеріальних умовах. Будинок наш був спалений під час окупації. Ми залишилися голодні і роздязнені. І от у таке лихоліття ніколи не пам'ятаю випадку, щоб Володя з'їв сам, без нас, менших, хоч шматочок хліба, завжди дічився з нами, молодшими. Володя дбайливо і з любов'ю ставився до нас, завжди знаходив час, щоб почитати книги, розповісти казку чи взагалі пограти з нами, з молодшими.

Хто його вчителі, я не знаю, але упевнений, що це справжні люди, які не шкодували своїх знань і умінь для того, щоб виховати Володю таким, яким він зачишився назавжди в нашій пам'яті. Я завжди буду пам'ятати і дорожити ім'ям свого брата Володі й іменами інших захисників нашої Батьківщини.

1.111.63 р.

Із листа Є.С.Шарої "Моїспогади про Володю".

Володя був юнаком винятково сердечним, кришталево чесним, дуже витривалим, не по віку розвиненим і розумним.

Він дуже любив життя і готував себе до великого цікавого життя. У дитинстві Володя захоплювався військовими іграми, рано почав грати в шашки і шахи. А коли пішов у школу, то книга йому замінила усе. Я навіть затрудняюсь назвати те, чого він не читав за своє коротке життя.

Я особисто ходила не раз до Ольги Олександрівни, бібліотекаря, і просила обмежити видачу йому книг, тому що це відбивалося на успішності з математики, де потрібно було посидіти, позайматися, а він весь віддавався читанню художньої літератури. Улюбленими предметами його були: література, історія, географія, з яких у нього завжди були 5, з інших предметів учився теж добре. Його свідоцтво про закінчення 7 класу збереглося і знаходиться вдома.

Останнім часом він дуже захоплювався морськими розповідями і науковою літературою про морські походи, кораблі. Якось у розмові він мені називав кораблі, які на озброєнні мали такі країни, як Радянський Союз, Англія, Греція й інші й у якій навіть кількості.

Шахи були другою улюбленою справою Володі і грав він добре. 4-х річку закінчив Володя в с. Тетерівка, а в 5-8 класах продовжував учитися в 1-й школі, де закінчив 8 класів до початку війни. Після 7-го класу Володя хотів йти в морське училище, алея зі старшим братом Васею розрадіа його і він пішов учитися в 8 клас. У 8 класі він вступив у Ленінський Союз Молоді. Це був один з пам'ятних днів у його житті. Комсомольський квиток він свято зберігав, аіе останнє місце збереження я не знала, тому не вдалося знайти. Заповітна мрія Володі - стати капітаном далекого плавання. Яка благородна, цікава і мирна спеціальність! Війна не дала можливості здійснитися цій мрії. З перших днів окупації Володя був повний рішучості боротися з ворогом. Але як? Плани великі, особливо, коли за твоїми плечима 15 років. Доводилося стримувати, просити поводитися обережніше.. Володя почав зі збору зброї. Поштовхом до пошуків зброї була гвинтівка, яку він знайшов у лісі під листям. Він самостійно підібрав 9 гвинтівок, станковий кулемет і до нього 4 диски з патронами, більше 1000 патронів для гвинтівки, толу 2 кг, 9 гранат ф-1, друкарську машинку, яку здали в Житомирський РК ЛКСМУ відразу після звільнення м. Житомира. Не завжди зброю знаходив на суші, доводилося пірнати й у воду. Так станковий кулемет і дві гвинтівки дістав із дна озера в лісі. Приблизно із серпня по листопад 1941 року в нашому селі знаходилася чехословацька частина. Кухня їх знаходилася в дворі, де ми жили під час війни. До нас часто заходили чехословацькі солдати. Вони цікавилися усім, чим ми жили: сис- • темою освіти, охорони здоров'я, управління, про наші права й обов'язки. Я і Володя розповідали всю правду про наше вільне життя в Радянській країні. Пам'ятаю, бесіду я проводила на квартирі Бондарчука Івана, де мене хотів один із присутніх заарештувати, сказавши при і {ьому: "Так говорити може чи комуніст, чи дружина комісара". Тільки на прохання господарки квартири і дочки Ксенії Бондарчук мені вдалося уникнути першого арешту. Далі довелося обережніше діяти і попередити Володю.

У вересні 1941 року над лісом і полем була скинута газета "Правда". На пошуки пішов Володя і приніс 31 примірник. Кілька примірників ми вручили меншому брату Сергію, щоб він відніс колгоспникам, що працювали біля молотарки. Це стало відомо старості і соцькому, але обійшлося невеликим покаранням, з огляду на малу кількість років. Інші газети Володя ранком на другий день розклав уздовж дороги від Тетерівки до Корбутівки, щоб люди, направляючись в місто, могли підняти і прочитати їх. Кілька газет розклав по кишнях шинелей словацьких солдатів. Свій настрій боротися з ворогом Володя не приховував серед друзів. На каторжні роботи в Німеччину не їхали й іншим радили ховатися і не їхати. 11.11.1963 р.

З розповіді Л. А. Чечельницької, завуча школи №23 про Володю Шарого.

Володя був невисокого росту підліток, із блакитними очима і світлим волоссям. Був дуже миловидний і скромний. Родина була велика: батько, мати, сестра і п'ять братів. Жили вони в тяжких умовах, але дружно. Ніколи в родині не було того, щоб хтось скаржився на нестатки. Любов Олександрівна згадує, як вона вперше побачила Володю.

Це було в 1940 роги, коли він прийшов у Житомирський педагогічний інститут до своєї сестри Євгенії. Він приніс їй з дому продукти, тому що сестра жила в гуртожитку.

Почалися страшні роки окупації. Любов Олексіївна наприкінці серпня 1941 року пішла в

Альбінівку до подруги Євгенії Шарої. Володя разом із двома меншими братами вийшов її

зустрічати, він привітно посміхався назустріч їй. Більше не довелося бачити Володю. Коли почалася війна, Володя вступив у підпільну групу. Якось раз він пішов у ліс по гриби і знайшов там рушницю і патрони. Це знала тільки його сестра Євгенія. Але і їй він сказав, щоб вона нікому не розповідала і заховав рушницю і патрони на горіщі в полове.

В серпні 1942 року Любов Олексіївна довідалася, що Женя, Володя узяті гестапівцями, а через 4 місяці вона довідалася від подруги про страту Володі.

З розповіді вчительки Шарого Соколовської Ольги Яківни,

Я учила українській мові Володю в 1940 році. Володя добре вчився з інших предметів, але російська і українська мови йому давшійся працею. Але я ніколи не пам'ятаю, щоб Володя прийшов на урок з невиконаним завданням. Почерку нього був гарний, каліграфічний.

Я пам'ятаю Володю веселим, життєрадісним і чуйним. З товаришами він завжди був дружним, із учителями ввічливий. Брав участь у громадському житті.

Я чула, що Володя в роки війни став партизаном і з болем у серці довідалася про його трагічну загибель.

Спогади однокласниці Куценко А.Д.

Останнім часом я часто чую від свого сина Павла, учня 7-а класу і його товаришів ім'я - Володя Шарий. Вони говорять про нього, як про героя. Так, він був героєм. Мені пригадується моє дитинство, яку перший клас ми прийшли маленькими хлопчиками і дівчатками. Між нами був і Володя Шарий. Я з ним училася з першого по третій клас. А потім з п'ятого по сьомий у середній школі № 1 м. Житомира. Моє прізвище в журналі стояло відразу за його прізвищем. Коли його викликали (особливо на іспитах), я знала, що відразу викличуть мене. І Володя завжди підходив до мене і щось говорив, чимось ділився зі мною, підбадьорював мене. Він був ввічливий і чемний з дівчатками, гарний товариш. Добре сидів на уроках, спокійний і витриманий. Любив дуже фізику, багато займався спортом.

Після війни я почула, що Володя Шарий загинув від рук фашистів смертю хоробрих. Мені дуже шкода було його. А зараз він живий між нами, як герой.

Відродження школи

31 грудня війська першого Українського фронту звільнили Житомир від німецько-фашистських окупантів. Під грім канонади, коли зовсім недалеко, кілометрів тридцять від міста, були німці і часто над містом з'являлись літаки, розпочала свою роботу школа. Вже 3 січня 1944 року з'явився наказ № 1 такого змісту: "Я, Башинський Євген Дмитрович, вступаю 3-го січня 1944 року до виконання обов'язків директора 1-ої Житомирської неповної середньої школи". Спочатку заступником директора з навчальної частини призначається Ткачук Ганна Антонівна, пізніше Слєпцова Тетяна Василівна.

Завдання по відродженню школи було непростим. Приміщення школи не нагадувало навчального закладу: обдерті стіни, побиті вікна й двері, кругом бруд. Обладнання школи було зруйновано, а решта знаходилась на збереженні в батьків учнів, що жили недалеко від школи. В таких умовах розпочала свою роботу школа.

Жителі Мальованки активно відгукнулись на заклик допомогти школі. Вони допомагали штукатурити стіни, склили вікна і приводили в належний вигляд класи. Батьки внесли гроші на скло та інші потреби школи. Вчителі та учні влаштовували суботники для очищення приміщень від бруду, приводили в належний вигляд інвентар школи і наочне приладдя.

Багато енергії та самовідданої праці приклали директор школи, учителі та учні для того, щоб 24 січня 1944 року розпочати навчання з кількістю 544 учнів і 14 вчителів. Навчальний рік був складним. У зв'язку з тривалою перервою у навчанні, потрібно було повторити раніше вивчений матеріал. Тому кінець навчального року затягнувся і в 1-3 класах, включаючи перевідні екзамени, він закінчився 4 листопада, у 4 класі - 6 листопада, у 5-9 класах - 9 грудня 1944 року. Відповідно через декілька днів розпочався новий 1944/45 навчальний рік. З перших днів визволення рідного міста учні школи беруть активну участь у відбудові міста, у літніх сільськогосподарських роботах. З квітня 1944 року школа взяла шефство над військовим госпіталем. Учні відвідують поранених, допомагають їм продуктами харчування, перуть білизну, виконують іншу фізичну роботу, часто виступають перед ними з номерами художньої самодіяльності. Учнями школи була зібрана бібліотека в подарунок воїнам, які визволяли Житомир. ,

1 вересня 1944 року, у зв'язку з роздільним навчанням, на базі першої неповної середньої школи на Мальованці створюються дві школи: середня жіноча школа № 1 і неповна середня чоловіча школа № 4. Загальне керівництво над цими школами здійснює директор школи Башинський Є.Д. Завпедом жіночої школи призначається Слепцова Т.В., чоловічої - Ткачук Г.А.

Чоловіча і жіноча школи працюють в різних будинках. Вчителі школи викладають уроки одночасно в жіночих і чоловічих класах.

Про умови навчання в школі в ті далекі часи згадує колишній вчитель фізичного виховання, нині житель Мальованки Нужда Дмитро Іванович: "Під час війни і після неї працювали на пивзаводі, прополювали буряки, копали картоплю в колгоспах. Старші учні заготовляли і пиляли дрова для школи на зиму. За це нам видавали на великій перерві зі шкільної їдальні шматочок хліба, посилавний цукром".

Школа мала свою бухгалтерію. Вона проіснувала до 1970 року. З 1 вересня 1970 року бухгалтерії шкіл міста були об'єднані в цей-* тралізовану бухгалтерію.

Ішла війна. Країна працювала на фронт. В тилу не вистачало продуктів харчування. В країні була введена картонна система на хліб. На кожному підприємстві, установі, в тому числі і в школі був уповноважений по оформленню і видачі хлібних карток. Зважаючи на скрутне продовольче становище дітей, держава виділяє кошти для безкоштовного харчування дітей. Для учнів школи влаштовуються обов'язкові сніданки. Хліб випікається власноручно. Деяка кількість продуктів поступає в шкільну їдальню від шкільних навчально-дослідних ділянок.

При шкільній їдальні працює кіоск, де учні можуть придбати зошити, ручки, пера, інше письмове приладдя, підручники.

В країні розгорнулася велика полеміка щодо недоцільності роздільного навчання учнів. Як наслідок такого обговорення, було прийняте рішення про відміну роздільного навчання. Тому з 1 вересня 1945 року першу середню жіночу і четвергу неповну чоловічу школу було з'єднано в одну середню школу № 1 з спільним навчанням. Директором школи залишено Башинського Є.Д., завідуючою навчальною частиною Ткачук А.А.

При 12 школах міста в 1946 році є бібліотеки, але бібліотека школи № 1 - найбільша, вона на той час містила 1500 примірників. Єдиний фізкабінет існував також у школі № 1. Про умови навчання учнів в школі згадує вчитель початкових класів Вигонська Л.М.: "Після війни в 1946-1947 навчальному році в молодших класах було дуже важко працювати. Класи були переповнені по 45 - 50 чоловік. Учні були різного віку і підготовки. Доводилось з

багатьма працювати після уроків. Матеріальні умови були дуже важкі, діти були напівголодні і не мали в що одягнутись. В класах теж було холодно, тісно. За партами сиділо по 3-4 учні. Взимку був такий холод, що в чорнильницях замерзало чорнило, діти мерзли, сиділи в пальтах".

В 1946/47 навчальному році для учнів 8-10 класів знову вво-иться плата за навчання. Однак через декілька років вона була відмінена.

З жовтня 1945 року в школі за 15 хвилин до початку першого уроку для всіх учнів вводиться обов'язкова фіззарядка. Відповідальність за її проведення покладається на вчителів фізкультури і військового керівника, за явку дітей - на класоводів і класних керівників. Практика проведення таких фіззарядок проіснувала до кінця 80-х років.



1949 рік. Випуск учнів 10 класу. Зліва направо: верхній ряд -Варикін Микола, Нужда Дмитро, Корчов Юрій; середній ряд - Ковальчук, Галабурда, Попіль, Нагорна, Андрійчук, Ясінська; нижній ряд - вчитель біології Крищенко Лідія Наумівна, вчитель географії Ліщинська Софія Ксенофонтівна, директор школи Крищенко Дмитро Гнатович. вчитель математики, вчитель української мови і літератури Тичина Людмила Іванівна.

Під впливом комуністичної пропаганди в середині 60-х років посилюється виховання дітей в дусі ненависті до релігії, яка ідеологами називалась залишком капіталістичної свідомості. Про це свідчить такий запис в наказі № 16 від 4 лютого 1956 року; "Всім класним керівникам, вчителям та класоводам рішуче посилити політичне та антирелігійне виховання, добиваючись таких аслідків виховної роботи, щоб учні переконували батьків в шкідливості церкви для нашого суспільства і щоб сліпо не йшли з бабусями та матерями в церкву, а довели своїм старшим, щоб останні теж відмовились ходити в церкву". Як в дореволюційні аси вводиться чергування вчителів в церкві, але тільки для того, щоб виявляти дітей, які ходять до церкви, а потім застосовувати до них міри "виховного" впливу.

З метою вивчення рідного краю, збору колекції рослин, мінералів, ознайомлення з історичними місцями, в червні 1956 року був організований зірковий туристичний 3-х денний похід учнів 7-8 класів в кількості 35 чоловік по маршруту Житомир - Висока Піч (40 км).

Для перевезення вантажу, в тому числі дров, встановлена ставка їздового, але в 1947 році в школі з'являється своя машина і посада водія. Дирекція школи встановлює суворий контроль за використанням пального, яке закуповується за кошти школи. З допомогою машини в школу завозиться різний вантаж, в тому числі дрова, брикет і вугілля для опалення школи.

В 1948 році була відбудована школа № 32.1 знову, як того далекого вересневого дня 1936 року, школа № 1 допомогла учнями сусідній школі. Знову колона учнів 2-7 класів з площі Декабристів під горн і барабан пройшла до приміщення школи № 32 і заповнили її класи.

В 1958 році в країні ще залишалось багато неписьменних людей. Урядом було прийнято спеціальну постанову про ліквідацію неписьменності і малописьменності до червня 1964 року. Тому за малописьменними і неписьменними жителями мікрорайону закріплюються вчителі і кращі учні випускних класів, щоб неписьменних навчити грамоти, а з малописьменними пройти навчальний матеріал в обсязі 4 класів. Дана робота виконувалась вчителями на громадських засадах. В результаті проведеної роботи кількість малограмотних жителів мікрорайону скоротилась, однак на грудень 1963 року в мікрорайоні нараховувалось ще 8 неписьменних і 18 малописьменних дорослих громадян.

В 60-х роках велика увага звертається на трудове виховання учнів, організацію самообслуговування. Починаючи з 1956 року, в шкільному хліві створюється своя кролеферма, яка в деякі роки нараховувала більше 200 голів кролів. М'ясо кролів використовується для харчування учнів. В 1958 році школа зобов'язувала кожного учня школи виростити вдома по 2 кролі і дві курки для шкільної їдальні. Учні школи починають розводити голубів.

Учні школи збирають металобрухт і макулатуру, заготовлюють лікарські рослини.



Знімок головного приміщення школи взимку 1960



Учні 6-Б класу з учителями. В центрі - директор школи Бондаренко Г.М. Знімок 1957 року

Одержані кошти перераховуються на спеціальний рахунок школи, які використовуються для звільнення деяких учнів від плати за харчування. За рахунок цих коштів дирекція школи на протязі багатьох років закупляла книжки, інші цінні речі для преміювання кращих учнів в навчанні, за видатні досягнення в праці і спорті.

Учні залучаються до виготовлення навчального приладдя, гербаріїв. В літній період вони часто допомагають колгоспам в догляді за рослинами і зборі врожаю.

Школа має дослідну ділянку площею 0,75 га, на якій вирощуються різні овочі і фрукти. Учні під керівництвом вчителів вирощують саджанці і закладають на території дослідної ділянки новий сад, висаджують інші декоративні дерева і кущі. Особлива заслуга в цьому питанні належить вчителю біології Кирилюку В.І. За свідченням вчителів, які працювали в той час, Віктор Іванович дуже любив природу і прищеплював дітям любов до неї. Навколо школи були клумби, на яких красувалось безліч різних квітів. Школа ніби потопала в квітах і кущах. Він вчив дітей прищеплювати дерева, виростив з учнями чудовий фруктовий сад.

Під керівництвом вчителя фізики Кисленка Юхима Наумовича в школі діє радіогурток. Учні гуртка виготовляють ряд приладів, які на виставці зв'язку школи з життям в квітні 1954 року були визнані найкращими. В 1960 році членами цього гуртка було радіофіковане приміщення школи.

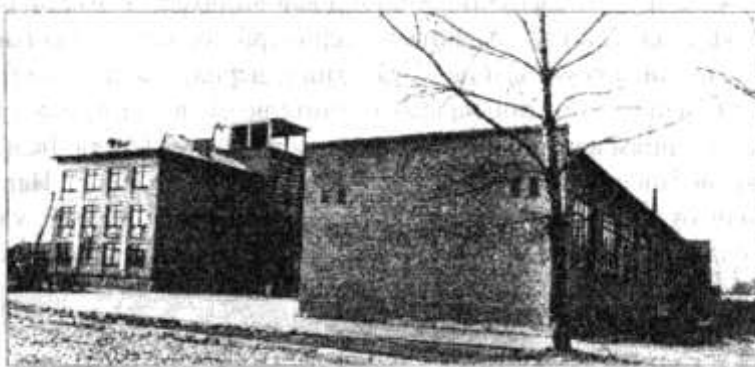
З 1959 року при школі організуються літні табори відпочинку учнів. Практика організації таких таборів проіснувала до кінця 90-х років. З 1960 року в раціон харчування учнів 1-4 класів вводиться молоко.

В 1961 році після придбання кінопроекційного апарата організується шкільний кінотеатр. Від учнів затверджується директор, адміністратор, кіномеханіки і касир кінотеатру. Учні залюбки відвідують кіновистави.

Школа в новому приміщенні

Кількість учнів школи постійно зростає. Вона працює в дві повні зміни і вже не може вмістити всіх дітей жителів Мальованки. Самі приміщення старої школи вже не відповідали сучасним санітарним і гігієнічним вимогам: класи були невеликими, відсутній водопровід, туалет знаходився на вулиці, частого ремонту потребували грубки, які в разі несправності диміли. Тому в 1963

році починається будівництво нового приміщення школи по Троянівській, 22. Проектна наповнюваність школи 964 учні. Учні школи надавали посильну допомогу в будівництві нового приміщення.



і вересня 1964 року відбулось урочисте відкриття нового приміщення школи. Просторі класи, широкі коридори, чудовий спортивний зал, велика їдальня, нові майстерні гостинно зустріли вихованців першої школи.



*Відкриття нового приміщення школи. Виступ директора школи
В.П. Плотницького*

Старе приміщення школи не залишилось самотнім. В його стіни перейшла восьмирічна школа № 18 з російською мовою навчання. В одному з приміщень була відкрита станція юних натуралістів.

Педагогічний колектив школи на чолі з директором Плотницьким В.П. почали облаштовувати приміщення школи. Обладнувались сучасні навчальні кабінети, майстерні. Тільки шкільна їдальня була розрахована більш, ніж на 200 посадочних місць.

В школі працювало шкільне радіомовлення. Учні мали можливість почути музику, шкільні новини, розпорядження дирекції школи, органів учнівського самоврядування. Школа славилась в місті своїми спортивними досягненнями. Починаючи з 1945 року вона



Команда учнів 7-8 класів, яка зайняла I місце в міських змаганнях по волейболу.

неодноразово завойовувала перші місця у лижних змаганнях серед школярів міста. Коли школа перейшла в нове приміщення діти одержали більшу можливість займатись спортом, особливо в зимовий час. Спортивний зал ніколи не пустував. Тут під керівництвом вчителів фізкультури проходили різні спортивні змагання. В 60- 70-х роках школа славилась своїми спортивними досягненнями. Різновікові волейбольні команди школи займали призові місця. Такі ж успіхи мали баскетболісти. Серед учнів школи було багато переможців з бігу. Школа виростила таких відомих майстрів спорту, як братів Кжичевських та Вагнер Броніславу. Велика заслуга в спортивних досягненнях школи належить вчителю фізвиховання Кібець Тетяні Йосипівні, яка працювала в школі з 1 вересня 1953 року по 5 червня 1978 року. Під її керівництвом працювали секції з легкої атлетики та баскетболу. Школа - учасник туристичних змагань і походів. Організовувались екскурсії в Москву, Крим, Брест, Карпати, Київ і багато інших цікавих місць. В кінці 60 років в школі працюють радіогурток, танцювальний, авіамоделльний гуртки. Визначних успіхів школа досягла в авіамоделльному спорті. Учні школи Вишенський Віктор Едуар-дович і Папіровий Андрій Михайлович є неодноразовими учасниками обласних і республіканських змагань з авіамоделізму. Папіровий Андрій на республіканських



Команда учнів школи, яка в грудні 1973 року зайняла 1 місце по баскетболу. На знімку: Гончарук Наталія, Петухова Жанна, Читинська Соня, Шпак Галина, Шейгас Тетяна, Картюк Тетяна, Чирська Ольга, Гинсероєська Тетяна та вчитель фізвиховання Кібець ТИ.

змаганнях в 1967 - 1969 роках завоював три медалі, одна з яких - золота.

Довгий час в школі на посаді вчителя географії працював відмінник народної освіти Полубінський Франц Станіславович. Під його безпосереднім керівництвом працював гурток юних туристів. Члени цього гуртка були неодноразовими переможцями міських туристичних змагань.

17-18 червня 1978 року з ініціативи директора школи Плотницького В.П. була проведена зустріч учнів школи з колишніми партизанами загону Героя Радянського Союзу Є.І. Мирковського та членами Житомирського підпільного райкому комсомолу. Учнями школи була підготовлена урочиста зустріч гостей. Зустріч залишила глибоке враження в її учасників та жителів Мальованки.

Кількість учнів школи постійно росте. Школа знову працює в дві зміни. На кінець 1969/70 навчального року в ній нараховувалось 1081 учень. З цього часу кількість учнів починає поступово падати. Особливо зменшилась кількість учнів після трагедії на Чорнобильській атомній станції.

На кінець 80-х початку 90-х років значно зросла матеріальна база школи. Було закуплено багато меблів, технічних засобів навчання.

В школі з 1983 року до смерті на посаді військового керівника працював Чорнопол Петро Леонідович. В колективі вчителів пам'ятають його як чудового педагога, прекрасну людину. Він приклав багато зусиль для створення належної бази з допризовної підготовки. З його ініціативи, наполегливості і безпосередній участі в 1985 році до приміщення школи був побудований чудовий трубний стрілецький тир, проект якого розроблений ним власноручно, побудоване радіаційне сховище, смуга з військово-прикладного спорту. Він проводив велику роботу з військово-патріотичного виховання учнів. При безпосередній участі П.Л.Чорно-вола в школі було відкрито кімнату Бойової Слави імені О.Д.Бо-родія.

В 1987 році почалося будівництво шкільного спортивного комплексу. Організуються суботники по корчуванню дерев, приведенню його території в належний порядок. Уже через рік був побудований стадіон, волейбольний, баскетбольний, з ручного м'ячу майданчики, які були обгороджені металевою огорожею. На жаль, подальше будівництво спортивного комплексу було зупинено. В роки перебудови і становлення української держави не вистачало коштів для його завершення. На кінець тисячоліття через невизначеність власника комплекс був розкрадений. В березні 2002 року він був переданий на баланс обласного пожежного управління з правом проведення уроків фізкультури на його спортивних майданчиках вчителям школи.

В 1993 році фасад шкільних приміщень був поштукатурений під "шубу".

В 1986 році була ліквідована шкільна котельня на твердому паливі. Школа стала одержувати тепло від газової котельні обласного пожежного управління. Однак на початок нового тисячоліття через багато незалежних причин температурний режим приміщень школи не відповідав санітарно-гігієнічним нормам. В березні 2002 року за допомогою депутата Верховної Ради України Сацюка Володимира Миколайовича були знайдені спонсори, за кошти яких була побудована шкільна котельня на газу і почались відновлювальні роботи на спортивному комплексі.

26 квітня 1986 весь світ здригнувся від вибуху на Чорнобильській атомній станції. Тисячі людей, ризикуючи своїм життям і здоров'ям, боролися із невидимим ворогом і зуміли приборкати його. В числі перших в ліквідації Чорнобильської аварії приймали участь і воїни-пожежники Житомирського гарнізону. Багато з них полягли смертю Героїв. Для вшанування їх подвигу 24 квітня 1999 року на території школи було відкрито пам'ятник "Пожежним, які врятували світ", побудований обласним управлінням державної пожежної охорони.

Працівники і випускники школи



Вчитель - це людина, яка в серці своїх випускників живе крізь літа. Праця вчителя тяжка. Результати його праці не зразу помітні, але вони дуже необхідні суспільству.

Школа гордиться своїми вчителями, які в нелегких умовах навчали і виховували дітей жителів Мальованки. Серед них вчителі: української мови і літератури Смургович Олена Артемівна, Чугаєвська Анастасія Василівна і Говорадло Неоніла Костянтинівна, історії Майборода Михайло Дмитрович, Перепелиця Катерина Леонтіївна та Острогляд Олена Герасимівна, географії Полубінський Франц Станіславович, математики Кагановський Михайло Юхимович, Смелянова Зоя Сергіївна, Герико Віра Валентинівна, англійської мови Кропивська Раїса Михайлівна, німецької мови і праці Столяр Ніна Антонівна, праці Стригунов Віктор Володимирович, хімії і біології Кучик Микола Іванович і Гузєєва Лариса Антонівна, фізичної культури Горшкова Тетяна Григорівна.



*Урок проводить вчитель технічної праці
В.В. Стригунов*

Довгий час працювала в школі вчителька початкових класів, старший вчитель Рижова Л.І. її творче кредо було навчити малюків читати і писати, любити рідну мову, країну, поважати батьків. За добросовісну працю нагороджена грамотами, значком "Переможець соціалістичного змагання", її прізвище занесене в Книгу Пошани працівників міськво. Вчителем іноземної мови працював в школі Ракуцький Олександр Каленикович, який згодом довгі роки був завідуючим міським відділом освіти.

Житомирська середня школа № 1 славиться багатьма своїми випускниками. Серед них: вчителі, лікарі, інженери, науковці, робітники.

Багато випускників школи одержали професію педагога і повернулись в її стіни, щоб навчати і виховувати молоде покоління. Це вчителі математики Смелянова Зоя Сергіївна, Першко Віра Валентинівна, Лук'янчук Наталія Володимирівна та Ступакова Тетяна Сергіївна, вчителі української мови і літератури Сотнічен-ко Ірина Антонівна, Чернецька Наталія Михайлівна, Юрченко Ольга Іванівна, вчителі російської мови і літератури Феодосієва Ольга Василівна та Величко Поліна Феліксівна, вчитель образотворчого мистецтва Бас Тетяна Євгенівна. На посаді вчителем музики працювала Весельська Ала Леонідівна, тепер - викладач Житомирського педагогічного університету. Перепелиця Людмила Вілентівна працює викладачем Київського державного університету. Голумбовська Ірина Владиславівна працює викладачем Житомирського державного університету. Забродський Павло Миколайович працює викладачем агрокологічного університету. Працює викладачем англійської мови в ліцеї Валвелкіна Галина Олександрівна. В Москві працює вчителем математики Нужда Ала Василівна. Стала заступником з навчально-виховної роботи школи № 26, а пізніше викладачем Житомирського інституту післядипломної освіти дочка колишнього заступника школи Кузьміна Оксана Василівна.

Інспектором міського Центру зайнятості працює випускниця школи Філонович Оксана Григорівна.

Лікарями стали Суботенко Людмила Павлівна, Пілявець Олександр Захарович, Феодосієва Наталія Володимирівна, П'ясківська Аліна Анатоліївна, Головей Людмила Вадимівна, Савченко Алла Іванівна, Степерова Людмила Вадимівна. Працюють медичними сестрами Гедзь Галина, Вакулюк Анжела, Мамай Лілія.

Кучик Валентин закінчив Львівський лісотехнічний інститут і працює інженером-технологом по переробці лісу в Мурманській області.

Займають високі пости в міліції Сирокомський Юрій Любомирович, Саух Сергій Єфімович

Антоневський Казимір працює інженером в Києві, розбудовує нашу столицю.

Дубров Яків Олександрович став викладачем Львівської політехніки, має вчене звання. Випускник школи Назарчук Анатолій Григорович закінчив Київський медичний інститут і зараз працює в Харкові, має звання кандидата медичних наук, а в 2001 році йому було присвоєно звання академіка.

В 1970 році школу закінчила Ярошинська Алла Олександрівна, яка ще зі стін школи мріяла стати журналісткою. Ще в школі вона почала друкувати свої вірші в молодіжній газеті. Її мрії збулись. І в період перебудови, розвалу Радянського Союзу вона видний журналіст, працює в обласній газеті, виступає з різкою критикою тодішнього керівництва. Очолює обласну організацію "Партія Реформи і Порядок" випускник школи Долгих Ярослав Дмитрович.

Працює заступником начальника Житомирської податкової інспекції Дзюба Віктор Леонідович.

В 1982 році на посаді вчителя математики працював Сокорчук Василь Михайлович, який згодом стає заступником військового комісара Житомирської області.

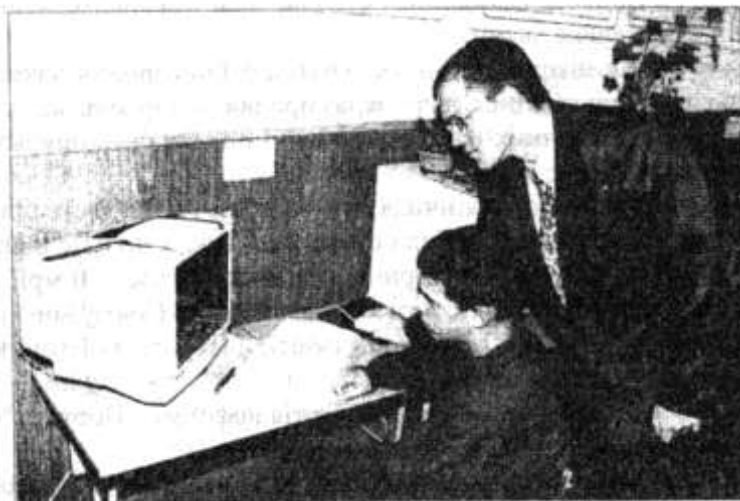
Школа на початку нового тисячоліття

2000-2001 навчальний рік. Людство вступило в нове тисячоліття. В нове тисячоліття вступила і школа № 1.

На кінець навчального року в 24 класах школи навчалось 707 учнів. Із 53 випускників 11 класу 38 поступили на навчання у вищі та середні навчальні заклади.

В лютому 2002 року школа пройшла державну атестацію. В цілому робота педагогічного колективу школи була визнана задовільною.

З 2000 року почалося реформування школи. Згідно Закону України "Про загальну середню освіту" школа перейшла на 12-річний термін навчання і 12-бальну систему оцінювання навчальних досягнень учнів. З 1 вересня 2001 року в школі навчаються діти шестирічного віку.



З метою реалізації Закону України "Про освіту", в 2001-2002 навчальному році школа працює над проблемною темою "Всебічний розвиток індивідуальності дитини на основі виявлення її задатків і здібностей".

Школа пишається згуртованим педагогічним колективом. Навчає учнів 50 педагогічних працівників з різним стажем і категоріями. З них вищу категорію мають 12 чоловік, першу - 24, другу - 8, спеціаліста - 4.

Вчителька російської мови і зарубіжної літератури Синюкова Л.В. має звання вчителя-методиста. Її руками створений один із кращих кабінетів російської мови і зарубіжної

літератури в місті. Вчителька є наставником молодих вчителів, очолює в школі "Школу молодого вчителя". В свою роботу Людмила Василівна впроваджує елементи передового педагогічного досвіду Шаталова, Ільїна по використанню нестандартних форм роботи, блочної системи навчання. Вона є автором статті "Використання дидактичного матеріалу на уроках", "Нестандартні форми навчання". Вона керує роботою літературного гуртка. У виконанні учнів ставилися п'єси російських і зарубіжних авторів, які знімалися на телебачення. Вчителька творча, ініціативна, весь час в пошуку.

Вчитель ДПЮ Багмет А.П. - кандидат наук, навчає юнаків оволодівати військовою справою, виховує в них мужність, стійкість, повагу до Збройних Сил України.

Вчителька обслуговуючої праці Шальнева Р.В. має кваліфікацію "Спеціаліст вищої категорії" і звання "Старший вчитель". За багаторічну сумлінну роботу нагороджена медаллю "Ветеран праці" і значком "Відмінник освіти України". Створений нею кабінет обслуговуючої праці є одним з кращих в школі. Працює творчо, натхненно і досягає високих результатів. Більшість учнів, яких навчає вчителька, мають відмінні і добрі знання. Вчителька Феодосієва Ольга Василівна працює вчителем російської мови і зарубіжної літератури. Має педагогічне звання "Старший вчитель". Створила кабінет російської



На уроці обслуговуючої праці
вчителя Шальневої Р.В

літератури, збрала багатий методичний матеріал. Велику увагу звертає на виховання свідомого патріотизму, високої моральності.

Вчитель української мови і літератури, заступник директора з

навчально-виховної роботи Філянович Л.В. має кваліфікацію "Спеціаліст вищої категорії", звання "Старший вчитель". Улюблене кредо Людмили Володимирівни - вчитися самій, навчати інших. Під її керівництвом працює 8 методичних об'єднань, створює умови для творчого зростання інших вчителів.

Творчо працює вчителька української мови і літератури По-пель Р.А. Довгий час очолювала методичне об'єднання вчителів української мови і літератури. Вчить учнів любити і плекати рідну мову, виховує національну самосвідомість в учнів. Створила кабінет української мови.

Строга і принципова вчителька фізики Хайнацька З.П. За довгий час роботи в школі випустила не одне покоління випускників, її учні працюють і живуть в різних куточках країни, займають різні посади, але свого наставника завжди пам'ятають, запрошують на різні зустрічі. Фізичні закони надовго залишаються в їх серцях.

Понад 40 років у школі працює вчителька історії Мен-чинська Є.М.

Творчо працюють і молоді вчителі школи. Вчителька української мови і літератури Юрчеико О.І. вчить учнів рідному слову, виховує в них повагу до знедолених, милосердя. Учні 11-Б класу, де класний керівник Ольга Іванівна, неодноразово були гостями Житомирської школи-інтернату для дітей-сиріт, готували для цих дітей концерти, подарунки. А в цьому навчальному році частина таких дітей була запрошена на виховну годину в 13-Б клас, де одержали подаруночки від учнів школи. Цю акцію милосердя було показано по Житомирському телебаченню.

Вчителі англійської мови Портянко Л.А., Нікітчук І.В., Старо-войт М.М., Соколовська Н.В. уміло прищеплюють учням любов до рідної і іноземної мов, навчають їх розуміти мову народів світу.

Довгий час працює головою методичного об'єднання вчителів фізико-математичного циклу Редько Р.С. Вчитель-наставник багато зусиль прикладає навчанню молодих вчителів, передає їм свій досвід. Своєю вимогливістю є прикладом для інших.

Молоді вчителі математики Каблов А.В., Лук'янчук Н.В. створили кабінети інформатики, математики. Показали себе знаючими, вимогливими працівниками.

Добрі знання дають учням вчителі біології Богуш Т.М., хімії Король І.В., географії

Мельник Г.В.

Вчителі фізкультури Нісіловський Г.С., Подзярей Л.М., Светачова В.М. всі сили

докладають, щоб їхні вихованці були здоровими і сильними. Вихованці Подзярей Л.М. і

Светачової В.М. неодноразово займали призові місця на міських спортивних змаганнях.

Творчо працює вчитель образотворчого мистецтва Бас Т.Є. Вона віддає учням весь запал творчого натхнення, виховує естетичні смаки, вчить їх бачити навколо все прекрасне, передаючи його на малюнках. Тетяна Євгенівна постійно організовує тематичні, персональні виставки, бачить в кожному учневі нерозкриті зерна таланту.



Вчителі початкових класів Файдюк А.В., Соколовська В.В., Новікова Ї.М., Нацевич Л.Ю.,

Староконь Л.Ф., Котюк А.М., як мами турбуються про своїх вихованців, вчать їх перших азів науки, виховують майбутніх громадян України.



Вихователі ГПД Якимчук В.О., Піонтківська Л.І., Музгоріна В.М. - це перші помічники вчителів, які допомагають учням справитися з домашніми завданнями, змістовно відпочивати Після уроків.

Довгий час працювала заступником з навчально-виховної роботи вчителька початкових класів Котюк А.М. Вона і зараз є наставником, взірцем вчителів-початківців. Довгий час в школі працює Іванченко Л.І. Починала вона вчителем російської мови і літератури, а з 1993 року працює практичним психологом. За допомогою у вирішенні різних психічних і виховних проблем до неї звертаються учні, їх батьки, вчителі. В скрутний час психолог Іванченко Л.І. завжди поруч.

А весь цей чудовий, творчий колектив очолює директор ніколи Мельник Микола Васильович. Очолює він школу з 1984 року. За час його директорства школа поміняла обличчя, імідж. Вона стала осередком знань і культури Мальованки. Микола Васильович принциповий, творчий керівник, який не зупиняється на досягнутому, запалює інших новими ідеями.. Директор користується авторитетом серед учнів і батьків школи.



В 2000 році в школі створений комп'ютерний клас, де учні вивчають ази інформатики. Достатню матеріальну базу мають гтодичний кабінет, кабінет образотворчого мистецтва, ОБЖД, мії, фізики, української мови і літератури. В школі є великий юртзал, функціонують різні спортивні гуртки, стрілецький гур-ж, який веде викладач ДПЮ Багмет А.П.

В школі функціонують класи з поглибленим вивченням англійської мови, української мови, математики, фізкультури. Факультативно вивчається польська мова. Учні мають змогу відвідувати акультативи за бажанням (інформатики, математики, хімії, біо-)гії, зарубіжної літератури, української мови і літератури). Пра-оє хор учнів середніх класів, вокальна група.

Юні спортсмени на протязі 2000-2002 навчального року по-ійно брали активну участь у спортивних змаганнях серед шкіл Житомира. Успішно виступали юні туристи школи. На міських

змаганнях з туризму вони посіли загальне II місце, а учениця 8-А класу Башинська Олена зайняла 1 місце серед дівчат середнього віку. Дівчатка-баскетболістки нашої школи зайняли загальне 5-е місце, а команда дівчат 7-8 кл. посіла 7 загальне місце у міських змаганнях з баскетболу.

Юні аматори співу, якими керувала Весельська А.Л., неодноразово займали призові місця на конкурсах-оглядах. В попередньому навчальному році хор учнів середніх класів зайняв 1 місце серед шкіл міста.

В школі створено учнівське самоврядування "Шкільний парламент", президентом якого є учень 9-Б класу Фіалковський Олексій. Ядром такого самоврядування є класні та шкільні комітети. Педагогом-організатором школи є Величко П.Ф., яка направляє і організовує роботу дитячих організацій.

Вже довгий час школа працює без правопорушень. Очолує виховну роботу в школі заступник директора з виховної роботи Ремінець С.О. Вона створила один з кращих кабінетів школи -кабінет ОБЖД.

В зв'язку з важким економічним становищем в Україні народжуваність населення падає, скоротилась кількість учнів і у мікрорайоні Мальованки. В 2001-2002 навчальному році кількість учнів зменшилась до 686 чоловік.

Звичайно, ця розповідь не є вичерпною. Вона є першою сходинкою для написання більш повної книжки про історію середньої школи № 1.

Керівники школи

Каченовський А.К. був інспектором (в нашому розумінні директором) Пушкінського вищого початкового училища з 1 жовтня 1917 року. Про нього відомо небагато. Відомо, що керував школою у важкий період, період розрухи і громадянської війни. З дружиною, яка також працювала вчителем училища, проживав в шкільному будинку. Під його керівництвом училище було перейменоване в 21 єдину нормальну трудову школу другого ступеня. Великою заслугою його є проведення електричного освітлення в приміщення школи. Мав хворобу ока. Раптово помер 18 січня 1920 року.

Пурієвич Володимир Єлєфратович став завідуючим 21 єдиної нормальної трудової школи другого ступеня, а згодом директором неповної середньої школи № 1. Про нього відомо небагато. Прикладав багато сил для організації навчання і виховання дітей жителів Мальованки. За словами людей, які його знали, в сталінські часи репресій був арештований, засланий до одного з таборів Сибіру, де і помер. В архівах не збереглося більш повних даних про його сім'ю і трудову діяльність.

Після арешту *В.Є.Пурієвича* завідуючим школи стає *Богдан* (ініціали невідомі). Архівні матеріали на нього не збереглися.

Башинський Євген Дмитрович очолив школу напередодні війни. Продовжував керувати школою в важкі часи німецької окупації. Старався допомогти дітям і вчителям. Під його керівництвом школа заліковувала рани в післявоєнні роки. Викладав географію. Всі, хто

його знав, характеризують його як чудового педагога, наставника, чуйну людину. Звільнився з роботи 5 жовтня 1946 року.

Огарик Дмитро Агафонович тимчасово працював директором з 20 грудня 1946 року до 2 лютого 1946 р.

Крищенко Дмитро Гнатович працював директором школи з 6 жовтня 1946 року по 29 серпня 1952 року. Викладав історію, дружина Лідія Наумівна викладала українську мову. Сім'я Кри-щенків жила в шкільному будинку, після їх від'їзду у Київ квартиру стали використовувати під бібліотеку і піонерську кімнату. Син Вадим Дмитрович став відомим поетом - піснярем.

Бондаренко Григорій Максимович працював директором шко-

ли з 25 серпня 1952 року по 31 серпня 1959 року. Викладав фізику. Ті, хто працював з ним, характеризують його як знаючого і вимогливого керівника, добру людину.

Кульчицька Ада Вікентіївна перебувала на посаді директора з 1 вересня 1959 року по 16 серпня 1963 року. Всі, хто працював з нею, знають її як знаючого і вимогливого керівника. Після школи № 1 очолювала педагогічний колектив середньої школи № 6.

Плотницький Володимир Петрович працював директором школи з 16 серпня 1963 року по 6 липня 1982 року.

Плотницький В.П. з серпня 1941 року був організатором і керівником Банківської (нині Глибочиця) підпільної комсомольської групи. З лютого 1942 року стає першим секретарем Житомирського підпільного райкому комсомолу. Підпільний райком комсомолу нараховував у своїх рядах 16 підпільних груп із загальною кількістю 80 підпільників. Підпільники направили у партизанські загони понад 100 патріотів, передали їм 37 гвинтівок, 4 пістолети, 200 артснарядів, понад 9 тисяч патронів, 4 автомати, 81 гранату, 15 пудів вибухівки. Учасники підпілля разом із партизанами підірвали і пустили піду укіс 7 залізничних військових поїздів. На особистому рахунку В.П.Плотницького 3 залізничних поїзди.

В 1943 - 1944 роках В.П.Плотницький - партизан спецзагону Героя Радянського Союзу Є.І.Мирковського. З партизанськими боями пройшов Житомирську, Київську, Поліську (нині Гомельську), Ровенську, Волинську, Брестську області.

Під керівництвом В.П.Плотницького школа перейшла в нове приміщення. Велику увагу надавав зміцненню знань і вихованості учнів. Проводив велику роботу по військово-патріотичному вихованню учнів. Організовував зустрічі партизанів і підпільників.

Невмержицький Володимир Васильович очолював школу з серпня 1982 року по 1 квітня 1984 року. Після звільнення стає завідувачим Житомирським міським відділом народної освіти.

Мельник Микола Васильович працює директором школи з 2 квітня 1984 року (переведено з посади директора восьмирічної школи № 18) по даний час.

Заступники

Ткачук Ганна Антонівна - 25.01.-1944 р. - 24.03.1944 р. Слепцова Тетяна Василівна - 25.03.1944 р. - 31.08.1944р. Слепцова Тетяна Василівна (завпед середньої жіночої школи № 1) - 1.09.1944р. - 31.08.1945 р.

Ткачук Ганна Антонівна (завпед неповної середньої чоловічої школи № 4) - 1.09.1944 р. - 31.08.1945 р. Ткачук Ганна Антонівна - 1.09.1945 р. - 21.03.1946 р. Слепцова Тетяна Василівна - 22.03.1946 р. - 14.04.1946 р. Ліщинський Арсен Андрійович - 15.04.1946 р. -

7.07.1956 р. Грінман Семен Федорович - 16.09.1954 р.- 25.08.1962 р. Пількевич Микола Михайлович - 25.08.1962 р. - 20.10.1966 р. Подзярей Галина Євгенівна - 20.10.1966 р. - 11.01.1971 р. Соколовська Зінаїда Яківна - 7.10.1966 р. - 1.09.1975 р. Кузьміна Галина Яківна - 11.01.1971 р. - 1.12.1984 р. Чугаєвський Станіслав Мефодійович (заступник по трудово му навчанню) - 10.01.1969 р. - 31.08.1970 Нікієнко Людмила Іванівна - 4.02.1980 р. - 20.08.1988 р. Філянович Людмила Володимирівна - 1.03.1985 по даний час Котюк Антоніна Михайлівна - 1.09.1990 р. - 31.08.2001 р. Ремінець Світлана Олександрівна - 25.08.1992 р. - по даний час

Педагоги- організатори

Безношук Олена Олексіївна ? - 1.09.1975 р. Силюкова Людмила Василівна 1.09.1982 р. - 1.09.1986 р. Арютова Людмила Олексіївна - 10.04.1990 р. - 24.08.1992 р. Ремінець Світлана Олександрівна - 29.08.1986 р. - 25.08.1992р.

Золота медаль

1. Ліщинський Віталій Арсеньович -1957
2. Грінчук Людмила Георгіївна - 1965
3. Корчев Сергій Віталійович - 1966
4. Дмухівська Регіна Леонідівна - 1968
5. Хомчук Віктор Іванович - 1968
6. Снетенчук Олена Агафонівна - 1969
7. Таловір Ольга Миколаївна - 1969
8. Перепелиця Людмила Вілентівна - 1970
9. Кравчук Віра Володимирівна - 1970
10. Антонов Валентин Костянтинівич - 1970
11. Гангальський Анатолій Миколайович - 1971
12. Дячков Анатолій Дмитрович - 1971
13. Забродський Павло Миколайович - 1971
14. Сирокомський Юрій Любомирович - 1971
15. Кодечко Лілія Валентинівна - 1972
16. Перепелиця Анатолій Віленович - 1972
17. Саух Сергій Євгенович - 1972
18. Вигонська Наталія Володимирівна - 1974
19. Кальчук Наталія Володимирівна - 1974
20. Боровська Неоніла Феліксівна - 1976
21. Косьміна Лариса Володимирівна - 1976
22. Кузьміна Оксана Василівна - 1976
23. Габченко Людмила Іванівна - 1976
24. Михалюк Надія Аркадіївна - 1976
25. Михалюк Наталія Павлівна - 1976
26. Степерова Людмила Вадимівна -1976
27. Шубіна Олена Дмитрівна - 1976
28. Боровська Аліна Феліксівна - 1977
29. Давиденко Олена Іванівна - 1977
30. Поджара Ірина Юріївна - 1977
31. П'ясківська Евеліна Олександрівна - 1978
32. Валвелкіна Галина Олександрівна - 1979
33. Сук Людмила Іванівна - 1979
34. Хмільєвська Яніна Іванівна - 1979
35. Богуш Тамара Іванівна - 1982
36. Корицька Аліна Едуардівна - 1982
37. Кононець Олена Анатоліївна - 1982

38. Огонська Раїса Борисівна - 1982
39. Юревич Алла Анатоліївна - 1984
40. Кривенко Олена Олексіївна - 1987
41. Ступакова Тетяна Сергіївна - 1988
42. Вакулюк Оксана Мечиславівна - 1991
43. Поліщук Наталія Володимирівна - 1993
44. Гордієнко Наталія Вікторівна - 1994
45. Гузєєва Світлана Геннадіївна - 1994
46. Омецинська Світлана Антонівна - 1995
47. Чумак Людмила Сергіївна - 2000
48. Головатюк Олександр Васильович - 2001
49. Журбей Ганна Петрівна - 2001

Срібна медаль

1. Пілат Валентина Арнольдівна - 1951
2. Дубров Яків Олександрович-1954
3. Гладишевський Павло Станіславович - 1955
4. Куницький Анатолій Володимирович - 1955
5. Семенюк Юрій Антонович - 1955
6. Хомчук Софія Олексіївна -1956
7. Кжичевський Георгій Антонович - 1957
8. Радущинський Едуард Іванович - 1957
9. Шакор Віктор Йосипович - 1958
10. Бердниченко Петро Євгенович - 1965
11. Станішевська (Першко) Віра Валентинівна - 1965
12. Куценко Павло Іванович - 1966
13. Гангальський Юрій Миколайович - 1966
14. Гедзь Галина Андріївна - 1966
15. Пилипович Микола Петрович -1966
16. Полубінська Лідія Францівна - 1966
17. Рушковська Ядвига Броніславівна - 1966
18. Ліман Олена Володимирівна - 1988
19. Чубенко Людмила Іванівна - 1989
20. Явтуховська Оксана Анатоліївна - 1989
21. Грабовський Андрій Леонідович - 1998
22. Богуш Андрій Петрович - 1999
23. Кондрацька Людмила Сергіївна – 1999
24. Свідурська Наталія Юліанівна -1999

Виготовлено в ОП «Житомирська облдрукарня» Зам. № 1602, тираж 500.